

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ระบบการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงาน รัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยข้อมูล จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง แบบสำรวจ สภาพของระบบการจัดการประถมศึกษา แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับกระบวนการ จัดการประถมศึกษา แบบวัดลักษณะ แบบวัดทัศนคติ และแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความ พึงพอใจในการทำงานของผู้บริหารและครู โดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะนำเสนอ ในรูปของความเรียงและตารางสถิติตามกรอบแนวคิดทฤษฎีระบบโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพของระบบการจัดการประถมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

- 1.1 สภาพแวดล้อมภายนอก
- 1.2 ปัจจัยนำเข้า
- 1.3 กระบวนการจัดการศึกษา
- 1.4 ปัจจัยนำออกหรือผลผลิตทางการศึกษา

ตอนที่ 2 ปัญหาที่สำคัญของระบบการจัดการประถมศึกษา

ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ดังกล่าว จะนำไปสู่การนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการ จัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานครต่อไป

ตอนที่ 1 สภาพของระบบการจัดการประถมศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของระบบการจัดการประถมศึกษา โดยการ วิเคราะห์เอกสาร การใช้แบบสำรวจ แบบวัด แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้ใช้ข้อมูลประ กอบด้วย ผู้บริหารและครูผู้ตอบแบบวัดและแบบสอบถาม และผู้บริหารผู้ใช้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย

ผู้บริหารผู้ตอบแบบวัดและแบบสอบถาม จากหน่วยงานรัฐบาล จำนวน 63 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.49 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 52.38 และคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ร้อยละ 73.02 ส่วนผู้บริหารจากหน่วยงานเอกชน จำนวน 67 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 95.52 มีอายุ 40 ปีลงมาเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.61 และคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ร้อยละ 89.55

ครูผู้ตอบแบบวัดและแบบสอบถาม จากหน่วยงานรัฐบาล จำนวน 63 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 91.86 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 37.79 และมีคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ร้อยละ 86.63 ส่วนครูจากหน่วยงานเอกชน จำนวน 193 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 87.05 มีอายุ 40 ปีลงมา ร้อยละ 80.31 และมีคุณวุฒิปริญญาตรี ร้อยละ 81.30

สำหรับผู้บริหารผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้บริหารจากหน่วยงานรัฐบาล จำนวน 18 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.67 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 61.11 และคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ร้อยละ 83.33 ส่วนผู้บริหารจากหน่วยงานเอกชน จำนวน 19 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.68 มีอายุต่ำกว่า 40 ปี ร้อยละ 68.41 และคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ร้อยละ 84.21

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านสภาพของระบบการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงาน รัฐบาลและเอกชน ปรากฏผลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 สภาพแวดล้อมภายนอก

จากการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งประกอบด้วย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ของกระทรวงศึกษาธิการ แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2535-2539) และงบประมาณโดยสังเขปของกรุงเทพมหานคร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2535 แบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงานที่จัดการประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยสภาพแวดล้อมด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และเทคโนโลยี พบว่า

ด้านสังคม

จากการวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พบว่า สภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลง และมีแนวโน้มว่าครอบครัวไทยจะมีขนาดเล็กลง และมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวทั้งในสังคมเมืองและชนบท มีการอพยพเข้าเมืองมากขึ้น ความสัมพันธ์ในครัวเรือนระหว่างพ่อ แม่ ลูกจะลดลง เนื่องจากสตรีต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพิ่มมากขึ้น บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรจึงลดน้อยลง เกิดการขาดความรักความอบอุ่นในครอบครัว ในขณะเดียวกันด้านโครงสร้างของสังคมจะขาดระเบียบ มีความเห็นแก่ตัว และจะมีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างสังคมเมืองและชนบท สังคมยุคใหม่จะส่งผลให้คนมีความว่องไวและรู้จักปรับตัว ซึ่งประเด็นนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ของกรมสามัญศึกษา และผู้บริหารสถานสงเคราะห์เด็กของกรมประชาสงเคราะห์ ได้ให้ทัศนะที่คล้ายคลึงกันว่า ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และสถานสงเคราะห์เด็ก พบว่า ปัญหาความสัมพันธ์ในครัวเรือนส่งผลต่อเด็กเป็นอย่างมาก การที่สตรีต้องออกไปทำงานนอกบ้านทำให้บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรน้อยลง โดยเฉพาะในครอบครัวที่อพยพมาจากต่างจังหวัด ผลกระทบดังกล่าวทำให้สถานศึกษาต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ในส่วนของวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมระยะที่ 7 พบว่า เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง จะมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้เข้ากับสังคมใหม่และสิ่งแวดล้อมใหม่ แต่ยังคงอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมเดิม ได้แก่ วัฒนธรรมในการบริโภค จะเปลี่ยนจากการพึ่งตนเอง รักสันโดษ เป็นการฟุ่มเฟือย วัฒนธรรมในการทำงานจะเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อยังชีพ เป็นการใช้เทคนิค เพื่อกระตุ้นให้คนอยากซื้อเพื่อขายให้ได้กำไร วัฒนธรรมทางความคิด จะเปลี่ยนจากการพึ่งพาธรรมชาตินิยม เป็นการนับถือศรัทธาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วัฒนธรรมด้านจิตใจ จากการเป็นคนมีน้ำใจ จะหันมานับถือทางวัตถุ เน้นค่านิยมทางด้านวัตถุมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535 : 47-48)

สำหรับกรุงเทพมหานคร จากการวิเคราะห์แผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 4 พบว่า สภาพสังคมจะทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครจะมีอัตราที่รวดเร็วโดยเฉพาะการอพยพย้ายถิ่น ซึ่งพบว่ามี การอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่หรือกรุงเทพมหานครเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคาดการณ์จำนวนประชากรของกรุงเทพมหานคร ซึ่งใน พ.ศ. 2533 มีจำนวน 5.54 ล้านคน คาดว่าใน พ.ศ. 2539 จะเพิ่มเป็น 6.3 ล้านคน ทั้งนี้ ยังไม่นับรวมประชากรจากจังหวัดอื่นที่หลั่งไหลเข้ามาประกอบอาชีพในกรุงเทพมหานครในลักษณะ

ที่เข้ามาอยู่ชั่วคราวอีกกว่า 2 ล้านคนเกือบทุกปี (กรุงเทพมหานคร, 2534 : 2) จากสภาพดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาสาธารณสุขโรค การบริการสังคม เกิดสภาพชุมชนแออัด ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลของสำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจุบันมีอยู่ถึง 981 ชุมชนในทุกเขตการปกครอง โดยเฉพาะเขตคลองเตยมีชุมชนแออัดมากที่สุดถึง 59 ชุมชน ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาทางสังคมจิตวิทยาอื่น ๆ สังคมเมืองและอิทธิพลจากสังคมเมืองจะขยายกว้างขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการดูดซับพลังงานและทรัพยากรจากชนบท ตลอดจนการเสื่อมสลายของวิถีการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายของชาวชนบท (สมาคมศึกษาธิการแห่งประเทศไทย, 2533 : 188-189)

ในด้านวัฒนธรรมของชาวกรุงเทพมหานคร จากการพัฒนาที่มุ่งความเจริญทางวัตถุ วัฒนธรรมดั้งเดิมจึงถูกมองเป็นตัวถ่วงความเจริญและการเปลี่ยนแปลง ค่านิยมใหม่ ๆ ของชาวเมืองหลวง จะมุ่งไปสู่การเกื้อกูลการทำงานของสังคมสมัยใหม่ มีการปลูกฝังค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อ ละทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้คนในกรุงเทพมหานครเกิดความสับสน ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง และมุ่งแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจกันอย่างไม่มิตสิ้นสุด

สำหรับระบบสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพของผู้ปกครองและที่ตั้ง และสภาพแวดล้อมของชุมชนที่โรงเรียนให้บริการ จากผลการวิเคราะห์โดยใช้แบบสำรวจสภาพการจัดการประถมศึกษา พบว่า สภาพแวดล้อมของชุมชนที่โรงเรียนตั้งของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ตั้งอยู่ ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตพาณิชย์และบริการ โดยจะมีเพียงเล็กน้อยที่อยู่ในเขตเกษตรกรรม อุตสาหกรรม หรือเขตอื่น ๆ เช่น เขตชุมชนแออัด ชุมชนการเคหะแห่งชาติ ท่าเรือ หรือส่วนราชการ เป็นต้น และพบว่าผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่จะมีรายได้สูงกว่าผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาล ในด้านอาชีพ ผู้ปกครองทั้งในโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขายและประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยพบว่า มีผู้ปกครองในองค์กรเอกชนบางแห่งประกอบอาชีพพิเศษ ได้แก่การเป็นขอทาน และค้าประเวณี ในด้านสภาพการศึกษา พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มีการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาขึ้นไป โดยผู้ปกครองในโรงเรียนเอกชนจะมีการศึกษาสูงกว่าเล็กน้อย ต่อกรณีของการศึกษาและอาชีพนี้ สอดคล้องกับการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งได้จัดทำสำมะโนประชากร กรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ.2533 พบว่า ประชากรในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาขึ้นไป โดยประชากรจำนวน 5,452,942 คน เป็นผู้อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ 135,321 คน และอ่านออกเขียนได้ 5,307,031 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2535) และในด้านอาชีพ พบว่าผู้ที่อยู่ในวัยทำงานหรือหลังจากจบประถมศึกษา จะมีอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สถานภาพด้านอาชีพของประชากรในกรุงเทพมหานคร

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
นายจ้าง	87,359	2.94
ธุรกิจส่วนตัวไม่มีลูกจ้าง	465,141	15.67
รับจ้าง รัฐบาล	387,164	13.04
รัฐวิสาหกิจ	145,960	4.91
เอกชน	1,647,237	55.51
ทำงานธุรกิจในครอบครัวไม่รับค่าจ้าง	229,353	7.72
ไม่ทราบ	4,922	0.71
รวม	2,967,136	100.00

ที่มา สำมะโนประชากรกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2533

จากตารางที่ 4 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานครมีอาชีพรับจ้าง ถึง 2,180,361 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 73.46

ด้านเศรษฐกิจ

จากการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งได้แก่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 และการสัมภาษณ์ พบว่า

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยในศตวรรษที่ผ่านมาได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและระบบการสื่อสารข้อมูล มีการนำวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ประกอบอาชีพในภาคเศรษฐกิจ ประกอบกับนโยบายของรัฐที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม มีผลทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป จากวิถีการผลิตทางเกษตรกรรมไปสู่การผลิตทางอุตสาหกรรมและบริการมากยิ่งขึ้น

การขยายตัวทางเศรษฐกิจของเมือง ซึ่งเป็นภาคอุตสาหกรรมและบริการเป็นไปอย่างรวดเร็วและในอัตราที่สูง โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับ การขยายตัวทางเศรษฐกิจของชนบทอันเป็นภาคเกษตรกรรม ดังจะเห็นได้จากอัตราการเพิ่มขึ้นของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ในช่วงปี 2525-2532 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.19 ต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างภาคเกษตรกรรมกับภาคอุตสาหกรรมและบริการ พบว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของมูลค่าผลิตภัณฑ์ในภาคเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 4.63 ต่อปี ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและบริการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.99 ต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535: 2) ความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มครัวเรือนระดับต่าง ๆ ในชนบทและเมืองมีมากขึ้น ซึ่งพบว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูง หรือกลุ่มคนรวยที่สุด ร้อยละ 20 แรก มีสัดส่วนของรายได้ต่อรายได้ของคนทั่วทั้งประเทศเพิ่มจากร้อยละ 49.3 ใน พ.ศ. 2519 เป็นร้อยละ 54.9 ใน พ.ศ. 2531 ในขณะที่กลุ่มคนยากจนที่สุดของประเทศร้อยละ 20 หลัง มีสัดส่วนของรายได้ลดลงจากร้อยละ 6.1 เหลือเพียงร้อยละ 4.5 ในช่วงเวลาเดียวกัน ทั้งนี้กลุ่มอาชีพยากจนที่สุดยังคงเป็นกลุ่มเกษตรกรซึ่งมีรายได้น้อยที่สุดคือ เพียงครึ่งหนึ่งของรายได้เฉลี่ยทั่วประเทศ เท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535 : 3) นอกจากนี้ในด้านโครงสร้างแรงงาน มีข้อที่น่าสังเกตก็คือแม้ว่าโครงสร้างการผลิตจะเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมและการบริการ แต่โครงสร้างแรงงานยังไม่มีเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกันปัจจุบันภาคเกษตรกรรมยังคงเป็นแหล่งขีมือแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศ และคาดว่าจนปลายทศวรรษนี้แรงงานประมาณร้อยละ 48 จะยังคงเป็นแรงงานภาคเกษตรกรรมในชนบท (Chalongphob Susangkarn, 1988) แต่อย่างไรก็ตามแนวโน้มแรงงานในภาคเกษตรกรรมดังกล่าวมีอัตราส่วนที่ลดลงตามลำดับ

สำหรับในกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของความเจริญด้านเศรษฐกิจ จากการวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 และแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 และงบประมาณโดยสังเขปของกรุงเทพมหานคร พบว่า อัตราความเจริญเติบโตรวดเร็วกว่าภาคอื่น ๆ กล่าวคือ มูลค่าของผลผลิตรวมของกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนสูง ถึงร้อยละ 42 ของผลผลิตรวมของทั้งประเทศใน พ.ศ.2524 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 48 ใน พ.ศ.2532 ในขณะที่ภาคอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะมีสัดส่วนลดลง เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือลดลงจากร้อยละ 14.7 เหลือร้อยละ 12.9 ภาคเหนือลดลงจากร้อยละ 13.5 เหลือร้อยละ 11.4 ภาคใต้ลดลงจากร้อยละ 10 เหลือร้อยละ 9.0 ของผลผลิตรวมของประเทศในอัตราเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535 : 3-4)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอัตราความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครจะมีอัตราที่สูงกว่าภาคอื่น แต่ปัญหาทางการเงินการคลังของกรุงเทพมหานครก็นับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่สุดประการหนึ่ง เพราะแม้กรุงเทพมหานครจะเป็นฐานในการเก็บภาษีอากรที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ และยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางอีกส่วนหนึ่งก็ตาม แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะรับภาระในการให้บริการและสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานได้ทันกับการขยายตัวของเมือง นอกจากนี้ในด้านรายจ่ายของกรุงเทพมหานคร ยังพบว่า ในปีงบประมาณ 2535 มีรายจ่ายทั้งหมด 10,256,000,000 บาท โดยมีรายจ่ายด้านการโยธาและระบบจราจรถึง 2,305,889,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.48 ของงบประมาณประจำปี ในขณะที่งบประมาณด้านการศึกษา มีจำนวน 527,121,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.14 ของงบประมาณประจำปีเท่านั้น (กรุงเทพมหานคร, 2535) ฉะนั้นจะเห็นได้ว่ากรุงเทพมหานคร ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ รวมทั้งไม่สามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการสัมภาษณ์พิเศษ รองผู้อำนวยการสำนักการคลังกรุงเทพมหานคร ได้รับคำชี้แจงว่า กรุงเทพมหานครมีรายได้พิเศษนับพันล้านบาทต่อปี แต่จำเป็นต้องนำไปใช้ในการแก้ปัญหาจราจรทั้งหมด โดยไม่สามารถแบ่งจ่ายเพื่อการศึกษาได้เลย ซึ่งภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว จึงได้มีการระดมเงินทุนในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการชุมชน อาทิ การริเริ่มการจัดเก็บค่าบริการบางอย่าง การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี การปรับโครงสร้างรายได้ส่วนท้องถิ่น การรับการสนับสนุนเงินอุดหนุนจากรัฐบาลมากขึ้น รวมไปถึงการให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทร่วมในการจัดบริการสาธารณะบางประการ เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของกรุงเทพมหานครและกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันด้านคุณภาพการบริการอีกด้วย (กรุงเทพมหานคร, 534:4, กรุงเทพมหานคร, 2535)

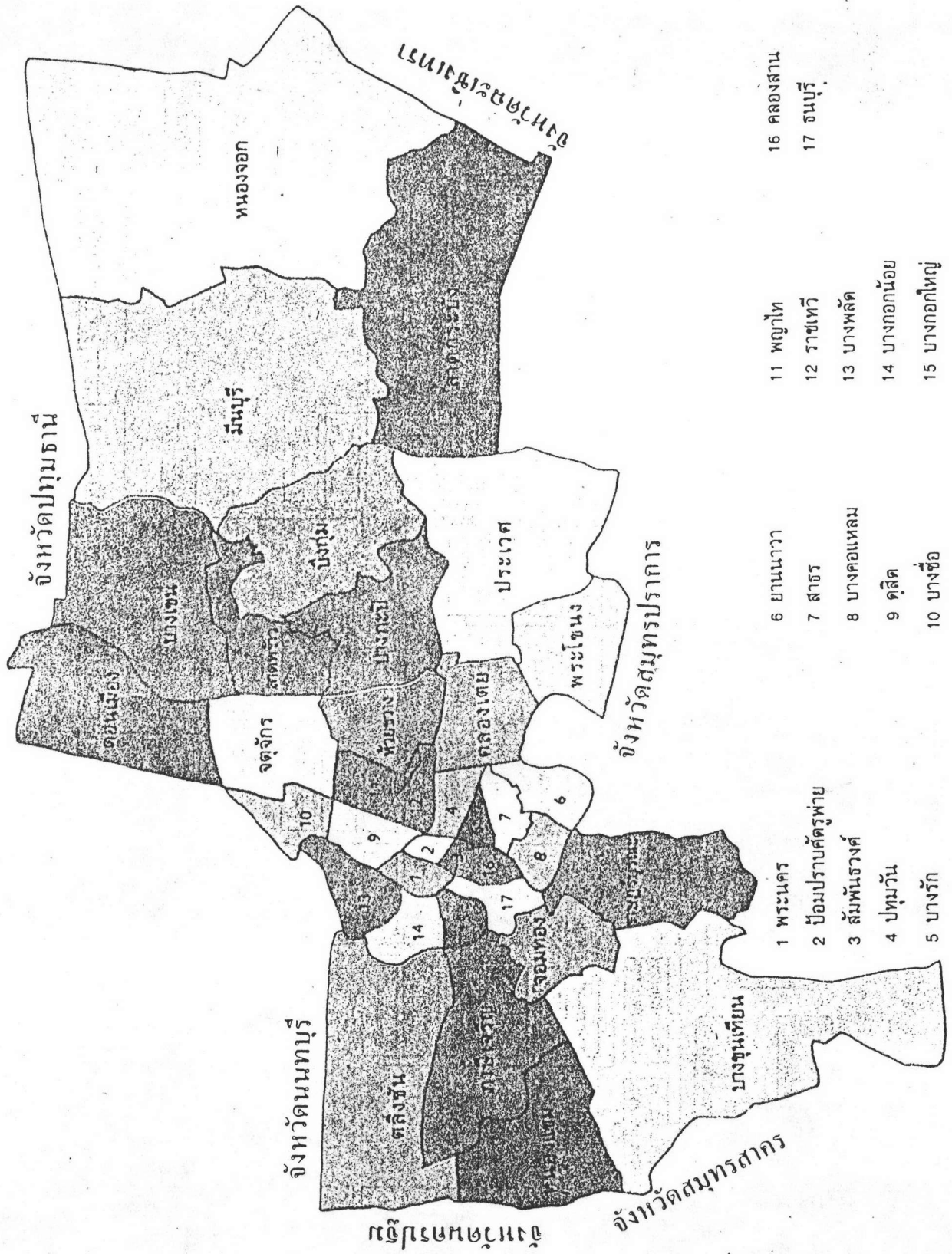
ด้านการเมืองการปกครอง

จากการวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรมระยะที่ 7 และแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 พบว่า

ในช่วงเวลากว่า 60 ปี ที่ประเทศไทยได้มีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นตามลำดับ ในปัจจุบันคนไทยทุกระดับมีความตื่นตัวทางการเมือง เห็นความสำคัญของระบบการเมืองต่อการพัฒนาประเทศ สนใจไม่เพียงแต่การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง แต่ยังติดตามความเคลื่อนไหวและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างกว้างขวางตลอดจนมีการจัดตั้งพรรคการเมือง หรือการรวมกลุ่มเป็นพลังต่อรองทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ อย่างไรก็ตามใน ขณะที่ระบบการเมืองรุดหน้าไป ระบบราชการซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครอง ยังปรับตัวได้ช้าและไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากมีข้อจำกัดทั้งด้านกำลังคน กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ระบบการบริหารและโครงสร้างองค์กรของรัฐ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้เชื่อว่าแนวโน้มใหม่ของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองของประเทศสามารถดำเนินการได้โดยอาศัยประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยบรรลุจุดหมาย คุณภาพของประชาชนในทางการเมือง จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับความสำเร็จหรือล้มเหลวของการปกครองระบอบประชาธิปไตย การสร้างให้ประชาชนมีคุณภาพในทางการเมืองได้ ต้องให้การศึกษาแก่ประชาชน ให้มีความรู้ความเข้าใจ แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจสนับสนุนหรือคัดค้านการกระทำของนักการเมือง มีความรู้สึกรับผิดชอบในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของบ้านเมือง มีความเคารพเชื่อมั่น และพร้อมที่จะต่อสู้ปกป้องสิทธิของตนเอง และเคารพสิทธิของผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี พร้อมทั้งมีความสำนึก รับผิดชอบต่อหน้าที่และความรับผิดชอบ ปลูกฝังวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่เยาวชน ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535 : 51-52, สัมภาษณ์ศึกษาธิการแห่งประเทศไทย, 2533 : 201-202, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535 : 5)

สำหรับกรุงเทพมหานคร จากการวิเคราะห์แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 และการวิเคราะห์รายงานประจำปีของกรุงเทพมหานคร พบว่า กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางของระบบบริหารและการปกครองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะที่ระบบบริหาร

และโครงสร้างองค์กรของรัฐยังรวมศูนย์อยู่ในส่วนกลางหรือมีลักษณะรวมอำนาจ (Centralization) จึงทำให้ขาดการกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบไปยังส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น และชนบทอย่างเพียงพอและเหมาะสม ดังนั้นจะพบว่าราชการส่วนภูมิภาคจะยังคงพึ่งพาราชการส่วนกลาง อันได้แก่กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ลักษณะการบริหารการปกครองดังกล่าว จึงทำให้กรุงเทพมหานครดำรงความเป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครองต่อไป ปัจจุบัน กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ 1,568.7 ตารางกิโลเมตร ซึ่งหากรวมปริมณฑล อันได้แก่ จังหวัด นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการด้วยแล้ว จะมีพื้นที่ รวมถึง 3,720.9 ตารางกิโลเมตร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2534 : 46, 63-65, 82) แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 36 เขต (กรุงเทพมหานคร, 2533 : 26) ดังปรากฏในแผนภาพต่อไปนี้

แผนที่ 1 แสดงที่ตั้งและการแบ่งเขตการปกครอง ของกรุงเทพมหานคร
 ที่มา : สถิติรายปีกรุงเทพมหานคร 2533

เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

เขตชั้นใน ได้แก่ เขตพระนคร คลองเตย คลองสาน จตุจักร ดุสิต ธนบุรี บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ บางคอแหลม บางซื่อ บางพลัด บางรัก ปทุมวัน ป้อมปราบศัตรูพ่าย ญาไท พระโขนง ยานนาวา ราชเทวี สัมพันธวงศ์ สาทร และห้วยขวาง รวม 21 เขต

เขตชั้นนอก ได้แก่ เขตจอมทอง ดอนเมือง ตลิ่งชัน บางกะปิ บางขุนเทียน บางเขน บึงกุ่ม ประเวศ ภาษีเจริญ มีนบุรี ราษฎร์บูรณะ ลาดกระบัง ลาดพร้าว หนองแขม หนองจอก รวม 15 เขต

อนึ่ง ตั้งแต่วันที่ 14 มกราคม 2537 กรุงเทพมหานครได้แยกเขตการปกครองเพิ่มขึ้นอีก 2 เขต ได้แก่ เขตดินแดง แยกออกจากเขตห้วยขวาง และเขตสวนหลวง แยกออกจากเขตประเวศ ปัจจุบันจะมีเขตการปกครองรวมทั้งสิ้น 38 เขต

เขตการปกครองดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ

เขตชั้นใน ส่วนใหญ่เป็นเขตพาณิชย์และบริการ และเป็นที่ตั้งของส่วนราชการ จัดเป็นเขตที่มีความเจริญสูงสุด รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น จะไม่มีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน แต่สำนักเขตต่าง ๆ มีหน้าที่ให้บริการการแก่ประชาชนโดยตรง ประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพาณิชย์และบริการ แต่แม้ว่าจะเป็นจุดที่มีความเจริญสูงสุด ก็พบว่ามีชุมชนแออัดกระจายกันอยู่ทั่วไป เช่น ชุมชนโรงปูน เขตห้วยขวาง ชุมชนวัดญวนคลองลำปอก เขตดุสิต ชุมชนสวัสดิ์รักษา เขตบางซื่อ และชุมชนคลองเตย เขตคลองเตย ซึ่งเป็นชุมชนแออัดที่มีขนาดใหญ่และมีจำนวนมาก (สำนักพัฒนาชุมชน, 2535)

เขตชั้นนอก มีลักษณะเป็นเขตพาณิชย์และเขตบริการควบคู่ไปกับการเป็นเขตอุตสาหกรรม และเขตเกษตรกรรม โดยเฉพาะในชุมชนรอบนอกออกไป ยังมีลักษณะเป็นเขตเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านพาณิชย์และบริการ โดยในเขตรอบนอกจะประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม นอกจากนั้นพบว่า มีชุมชนแออัดอยู่บ้าง เช่น ชุมชนลาดพร้าว 42 เขตลาดพร้าว ชุมชนหลังวัดรัชฎาธิฐาน (วัดเงิน) เขตคลองจั่น และชุมชนอ่อนนุช เขตประเวศ เป็นต้น ทั้งนี้ยกเว้นเขตหนองจอกไม่มีชุมชนแออัด (สำนักพัฒนาชุมชน, 2535)

แม้ว่ากรุงเทพมหานครจะมีความได้เปรียบในด้านความเจริญและเป็นศูนย์กลางการปกครองของประเทศ แต่ก็พบว่า เนื่องจากการที่กรุงเทพมหานครเป็นมหานครใหญ่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น มีความต้องการบริการด้านต่าง ๆ สูงกว่าเมืองอื่น ขณะเดียวกันก็ยังมีปัญหาที่สะสมกันมาเป็นเวลานาน เช่นปัญหาการจราจร ปัญหาสิ่งแวดล้อม การให้บริการด้านต่าง ๆ ไม่ทันต่อความต้องการ และปัญหาชุมชนแออัด เป็นต้น ภาระหน้าที่ในการให้บริการและแก้ปัญหาเหล่านี้เป็นหน้าที่โดยตรงของกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ประสิทธิภาพในการบริหารราชการของกรุงเทพมหานคร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา ที่เป็นไปอย่างราบรื่น (กรุงเทพมหานคร, 2535 : 5) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์รูปแบบองค์การบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พบว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนามาเป็นระยะ จากรูปแบบการบริหารและการปกครองที่เก่าแก่กว่า 200 ปี ได้มีความพยายามที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะขอบข่ายของงานและการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งกฎหมายได้กำหนดขอบข่ายหน้าที่ของกรุงเทพมหานครไว้อย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้พบว่า การบริหารและการปกครองในรูปแบบกรุงเทพมหานครมีจุดเด่นที่เหมาะสมกับการบริหารราชการในเขตนครหลวง ซึ่งมีปัญหาสลับซับซ้อนตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด คือการปกครองแบบฝ่ายบริหารมีอำนาจเข้มแข็ง โดยได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และเป็นการปกครองที่มีการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เพื่อให้เกิดดุลแห่งอำนาจ แต่การปรับปรุงองค์กรและกลไกการบริหารและการปกครองให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นยังเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายนอกกำลังมีการเคลื่อนไหวอย่างมาก ทั้งจากภาครัฐบาลและภาคเอกชนที่ต้องการปรับปรุงระบบราชการให้ทันสมัยสามารถบริการประชาชนให้ได้รับความสะดวกรวดเร็วและสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

ด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยีมีบทบาทต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้เพราะเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิผลของปัจจัยในการผลิต จากการวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 และแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 พบว่า ก่อให้เกิดการผลิตสินค้าและอุตสาหกรรมใหม่ ๆ นอกจากนี้ยังสามารถให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น

ในประเทศไทย นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 5 เป็นต้นมา ได้มีแผนงานพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งเน้นการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การพลังงาน สิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการป้องกันประเทศ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2534) แต่อย่างไรก็ตามพบว่า สถานภาพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยยังไม่เข้มแข็งพอ ทั้งนี้เนื่องจาก ขาดงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนา การขาดกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการนำเข้าเทคโนโลยียังมีอัตราสูง ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาพื้นฐานความรู้ความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะการสร้างองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่จะช่วยลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ โดยการพัฒนาความรู้ความสามารถของทรัพยากรบุคคลในชาติทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพบริบททางสังคม และระดับการพัฒนาของสังคมไทย ตลอดจนคำนึงถึงการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับหรือผสมผสานกับภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนหรือท้องถิ่น เพื่อให้สามารถนำวิทยาการต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมและสอดคล้องสัมพันธ์กับความต้องการและเงื่อนไขของชุมชนตลอดจนสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535 : 8)

สำหรับกรุงเทพมหานคร พบว่ามีความได้เปรียบในฐานะที่เป็นเมืองหลวง และเป็นสถานที่ตั้งของสถาบัน องค์กร และหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและการสื่อสารที่ทันสมัย กรุงเทพมหานคร จึงเป็นแหล่งรับความรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากต่างประเทศอยู่เสมอ ทำให้กลายเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีของประเทศ ความเป็นศูนย์กลางดังกล่าวสามารถยืนยันได้จากการมีสถานศึกษาทุกระดับตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครในสัดส่วนที่ต่างจากเมืองอื่นเป็นจำนวนมาก สถาบันอุดมศึกษาชั้นนำของประเทศล้วนตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น นอกจากนี้กรุงเทพมหานครยังเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าและทดลองวิทยาการใหม่ๆ อีกด้วย (กรุงเทพมหานคร, 2534 : 2)

จากสภาพแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้กรุงเทพมหานครมีปัญหาหลายด้าน อาทิ การเติบโตของชุมชนอย่างไม่มีระเบียบ ปัญหาการจราจร สภาพแวดล้อมในเมืองเสื่อมโทรม ขาดแคลนน้ำบริโภคและปัญหาน้ำท่วม ปัญหาทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพชีวิต ปัญหาการเงิน การคลัง และปัญหาด้านการบริหารการปกครองกรุงเทพมหานคร ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวส่ง

ผลให้กรุงเทพมหานครกำหนดแผนในการพัฒนาขึ้น โดยในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 ได้กำหนดวัตถุประสงค์หลัก ไว้ 3 ประการคือ (กรุงเทพมหานคร, 2534 : 8-25, 27-28)

1. เพื่อให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามและน่าอยู่มากขึ้น
2. เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้ด้อยโอกาส พัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐาน
3. เพื่อให้กรุงเทพมหานครเป็นฐานหลักที่สามารถรองรับความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจของชาติให้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ได้กำหนดโครงสร้างของแผนไว้รวม 5 สาขาได้แก่

1. แผนสาขาสิ่งแวดล้อม
2. แผนสาขาการใช้ที่ดิน ระบบจราจร และสาธารณสุขโลก
3. แผนสาขาทรัพยากรมนุษย์และสังคม
4. แผนสาขาการบริหารและการปกครอง
5. แผนสาขาการคลัง

จากสภาพแวดล้อมในกรุงเทพมหานครทุกด้าน ดังกล่าว ส่งผลต่อการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดในส่วนของปัจจัยนำเข้า กระบวนการจัดการศึกษา และปัจจัยนำออกหรือผลผลิตทางการศึกษา ดังนี้

1.2 ปัจจัยนำเข้า

จากการวิเคราะห์ โดยใช้แบบสำรวจสภาพการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน และด้วยการศึกษาข้อมูล สถิติของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า สภาพการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ มีลักษณะดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ลักษณะของหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

สถานภาพ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่ (n = 63)	ร้อยละ	ความถี่ (n = 67)	ร้อยละ
1. สังกัด	63	100.00	67	100.00
2. ประเภทของการให้บริการ				
เฉพาะเด็กปกติ	46	73.02	50	74.63
เฉพาะเด็กพิการ	4	6.35	5	7.46
เฉพาะเด็กด้อยโอกาส	1	1.59	6	8.96
เรียนร่วมเด็กพิการ	11	17.46	6	8.96
เรียนร่วมเด็กด้อยโอกาส	1	1.59	-	-

จากตารางที่ 5 พบว่าหน่วยงานรัฐบาลที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 63 โรง ส่วนใหญ่ให้บริการแก่เด็กปกติ ร้อยละ 73.02 รองลงมาได้แก่การจัดการเรียนร่วมเด็กพิการ ร้อยละ 17.46

ส่วนหน่วยงานเอกชนที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 67 โรง ส่วนใหญ่ให้บริการเฉพาะเด็กปกติ ร้อยละ 74.63 รองลงมาเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะเด็กด้อยโอกาสและจัดเรียนร่วมเด็กพิการ ร้อยละ 8.96

1.2.1 นโยบายการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน

จากการวิเคราะห์เอกสารของหน่วยงานที่จัดการประถมศึกษา และวิเคราะห์แบบสำรวจ พบว่านโยบายการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ล้วนจัดการประถมศึกษาอยู่ภายใต้แนวทางการจัดการประถมศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) หากจะแตกต่างกันบ้างก็เฉพาะในรายละเอียด หรือ เป้าหมายเฉพาะหน่วยงานเท่านั้น สำหรับในส่วนของนโยบายการจัดการประถมศึกษาของชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้ศึกษาระดับประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 32)

"เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้สามารถคงการอ่านออก เขียนและคำนวณได้"

ทั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ และนโยบายการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2435-2539) ดังนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เด็กทุกคนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ และผู้ที่ต้อยโอกาสทางการศึกษาได้ได้เรียนจนจบหลักสูตรประถมศึกษา โดยมุ่งเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ถูกต้อง มีความรู้และทักษะพื้นฐานทางวิชาการ และทางด้านอาชีพที่เหมาะสมกับวัย และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น และสังคม มีนิสัยรักการแสวงหาความรู้ มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ มีความสำนึกในความเป็นคนไทย ตระหนักในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม และทรัพยากรของท้องถิ่นและของชาติ และเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

นโยบาย

1. เร่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และทักษะพื้นฐานทางวิชาการและด้านอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และสังคม รวมทั้งมีค่านิยมที่ถูกต้อง มีความสำนึกในความเป็นไทย ตระหนักในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรมและทรัพยากรของท้องถิ่นและของชาติ มีนิสัยรักการแสวงหาความรู้ และมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์
2. เร่งปรับปรุงการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์โดยเน้นการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในด้านการคิด วิเคราะห์ สามารถนำทักษะทางคณิตศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการดำรงชีวิต
3. เร่งขยายบริการการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เด็กทุกคนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ รวมทั้งผู้ที่ต้อยโอกาสทางการศึกษาได้เรียนจนจบหลักสูตรประถมศึกษา โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในชนบทห่างไกล เด็กที่ใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน เด็กที่อยู่ในชุมชนแออัด เด็กที่เคลื่อนย้ายตามพ่อแม่ ผู้ปกครอง เด็กที่มี

ความบกพร่องทางการเรียนรู้และเด็กที่มีความผิดปกติประเภทต่าง ๆ ตลอดจนจัดให้มีการบริการการศึกษาออกโรงเรียน เพื่อเสริมความรู้ให้กับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาอย่างกว้างขวาง และจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษ

4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนที่จบประถมศึกษา ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือได้รับการศึกษาต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น

5. ส่งเสริมให้สถานศึกษาประสานสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้และทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อจัดการศึกษา และมีบทบาทในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน

6. เร่งพัฒนาคุณภาพของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในด้านเทคนิค การสอน ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ การวัดผล และประเมินผล การนิเทศ การบริหารหลักสูตร รวมทั้งเสริมสร้างให้มีคุณธรรม จริยธรรม จิตสำนึกในวิชาชีพ และสนับสนุนการจัดบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะด้าน และบุคลากรประเภทอื่นที่จำเป็นสำหรับเด็กที่มีความผิดปกติ รวมทั้งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

7. ปรับปรุงและพัฒนาระบบบริหารการศึกษา การวิจัย การติดตามประเมินผล การศึกษา และเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้หน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียนมีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการประถมศึกษามากยิ่งขึ้น รวมทั้งเร่งปรับปรุงการจัดสรร ทรัพยากรทางการศึกษาให้เหมาะสมและเป็นธรรม ตลอดจนสนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการศึกษา

8. เร่งพัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสาร และสารสนเทศทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาและที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา ให้เอื้อต่อการวางแผน การบริหารและการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมและประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากวัตถุประสงค์และนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐดังกล่าว จากการวิเคราะห์ ข้อมูลจากแบบสำรวจเพื่อการศึกษาวัตถุประสงค์และนโยบายการจัดการศึกษาของหน่วยงาน ทั้งรัฐบาลและเอกชน พบว่าหน่วยงานทั้งรัฐบาลและเอกชนได้มีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาเฉพาะแตกต่างกันออกไปดังนี้

หน่วยงานรัฐบาล

จากการวิเคราะห์แบบสำรวจและวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ รายงานการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ พบว่า กำหนดนโยบายการจัดการประถมศึกษา โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่สามารถพัฒนานักเรียนได้

อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรส่งเสริมทักษะทางภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ปลูกฝังให้นักเรียนยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มุ่งพัฒนา จริยธรรมของนักเรียนให้มีคุณธรรม มีวินัย เสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม พัฒนาเด็กให้มีสุขภาพ อนามัยที่ดี ส่งเสริมความรู้ด้านอาชีพ และเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพต่าง ๆ เร่งรัดการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาบุคลากรและจัดระบบการนิเทศภายในหน่วยงาน ตลอดจนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ในแต่ละสังกัดก็จะกำหนดนโยบายเฉพาะที่เป็นจุดเน้น แตกต่างกันออกไป เช่นสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร จะมีการกำหนดนโยบาย ด้านการศึกษา 12 ประการ ได้แก่ เครื่องครุระเบียบวินัย ภาษาไทยเป็รื่องปราชญ์ คณิตศาสตร์คล่องคิด วิทย์คล่องทักษะ พละ ศิลปะ ตนตรี สิ่งแวดล้อมพร้อมอาชีพ ซึ่งก็คือการพัฒนาเด็กให้มีความรู้คู่คุณธรรม และคิดเป็นทำเป็น ในส่วนของหน่วยงานอื่น อาทิ โรงเรียนสาธิตของทบวงมหาวิทยาลัย โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครู โรงเรียนการศึกษาพิเศษ และโรงเรียนของกรมการแพทย์ ต่างจัดการศึกษาตามแนวทางของแผนการศึกษาแห่งชาติทั้งสิ้น โดยโรงเรียนที่จัดการศึกษาพิเศษจะไม่มุ่งเน้นในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา แต่จะมุ่งส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น มีความรู้พื้นฐานที่พอจะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต และเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต

หน่วยงานเอกชน

จากการวิเคราะห์แบบสำรวจและเอกสารรายงานการศึกษาของโรงเรียนและมูลนิธิพบว่า กำหนดนโยบายการจัดการศึกษา โดยอาศัยแนวทางของแผนการศึกษาแห่งชาติ เช่นเดียวกับหน่วยงานรัฐบาล ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานเอกชนส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายการจัดการประถมศึกษา จึงเหมือนกับหน่วยงานรัฐบาล คือ มุ่งพัฒนาเด็ก ทั้งด้านวิชาการความรู้ การพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ความมีเอกลักษณ์ไทย และส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย ยึดมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างจริงจัง ในส่วนของโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่และโรงเรียนของคริสตศาสนา พบว่า เน้นการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และการผลิตนักเรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ รวมทั้งปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนของคริสตศาสนา ซึ่งจากการศึกษา

รายงานเรื่องบทบาทการจัดการศึกษาของศาสนาคริสต์ในประเทศไทย พบว่าแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ การจัดการศึกษาของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และการจัดการศึกษาของศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ จะมีการกำหนดปรัชญาการศึกษา นโยบายและจุดมุ่งหมายโดยอาศัยแนวคิดทางศาสนาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ซึ่งนอกจากการมุ่งพัฒนาเด็กให้มีศักยภาพทางร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ การมุ่งอบรมเยาวชนให้มีความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาของตน เห็นคุณค่าของศาสนา รวมทั้งการปลูกฝังค่านิยมในการเคารพสิทธิของผู้อื่น และเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์แล้ว ยังมุ่งให้การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่ขัดสนอีกด้วย จึงจัดได้ว่าโรงเรียนของคริสต์ศาสนา ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่จะเน้นไปในการพัฒนาทางวิชาการและมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ สามารถเป็นแบบอย่างทางวิชาการได้ ในขณะเดียวกัน ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดเล็กก็จะเน้นงานด้านสังคมสงเคราะห์ด้วย

สำหรับหน่วยเอกชนในลักษณะของมูลนิธิ หรือองค์การการกุศลจะมีนโยบายที่เน้นไปในการสงเคราะห์ผู้พิการหรือเด็กด้อยโอกาส ให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข สามารถประกอบอาชีพและเป็นที่ยอมรับของสังคมมากขึ้น นอกจากนี้องค์การเอกชนทุกองค์การจะกำหนดนโยบายให้แรงจูงใจให้สังคมตระหนักและเห็นความจำเป็นในการช่วยเหลือและพัฒนาเด็กด้อยโอกาสให้ได้รับการยอมรับ และให้มีโอกาสได้รับการพัฒนา เช่นเดียวกับเด็กปกติอีกด้วย ซึ่งจากการศึกษาโดยใช้แบบสำรวจสภาพการจัดการประถมศึกษา และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานเอกชนซึ่งมีลักษณะเป็นมูลนิธิ หรือองค์การการกุศล ทุกหน่วยงานจะมีการระบุนโยบายการรณรงค์ไว้เป็นสำคัญ รวมทั้งถือเป็นนโยบายหลักที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับนโยบายอื่น ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งการรณรงค์ยังเป็นผลให้ได้รับทุนสนับสนุนจากบุคคลหรือองค์การทูตต่าง ๆ อีกด้วย ในองค์การเอกชน การรณรงค์จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการอยู่รอดขององค์การอีกด้วย

1.2.2 สถานภาพของผู้บริหาร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจในด้านสถานภาพของผู้บริหาร
ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สถานภาพของผู้บริหารการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน
ในกรุงเทพมหานคร

	สถานภาพ	รัฐบาล		เอกชน	
		ความถี่ (n = 63)	ร้อยละ	ความถี่ (n = 67)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	23	36.51	3	4.48
	หญิง	40	63.49	64	95.52
2. อายุ	40 ปีลงมา	3	4.76	52	77.61
	41-50 ปี	27	42.86	13	19.40
	51 ปีขึ้นไป	33	52.38	3	4.48
3. คุณวุฒิ	ต่ำกว่าปริญญาตรี	4	6.35	-	-
	ปริญญาตรี	46	73.02	60	89.55
	สูงกว่าปริญญาตรี	13	20.63	7	10.45
4. ภูมิลำเนา	กรุงเทพมหานคร	32	50.79	55	82.09
	ภาคกลาง	13	20.63	7	10.45
	ภาคเหนือ	2	3.17	2	2.99
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	8	12.70	2	2.99
	ภาคใต้	8	12.70	3	4.48

ตารางที่ 6 (ต่อ)

สถานภาพ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่ (n = 63)	ร้อยละ	ความถี่ (n = 67)	ร้อยละ
5. ประสบการณ์ในการทำงานด้าน การประถมศึกษา				
ต่ำกว่า 10 ปี	-	-	27	40.30
10 ปีขึ้นไป	63	100.00	40	59.70

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้บริหารการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.49 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 52.38 คุณวุฒิระดับปริญญาตรี ร้อยละ 50.79 และมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการประถมศึกษา 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 100.00

สำหรับผู้บริหารการประถมศึกษาของหน่วยงานเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 95.52 มีอายุ 40 ปีลงมา เป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.61 คุณวุฒิระดับปริญญาตรี ร้อยละ 89.55 มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 82.09 และมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการประถมศึกษา 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 59.70

จากผลการวิเคราะห์ แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่จ้างของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ส่วนใหญ่เป็นหญิงซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน โดยมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ผู้บริหารของหน่วยงานรัฐบาลจะมีอายุเฉลี่ยสูงกว่าผู้บริหารของหน่วยงานเอกชน และทั้งร้อยละ 100.00 ของผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาลจะมีประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีขึ้นไป เนื่องจากลักษณะของหน่วยงานเป็นระบบราชการ (Bureaucracy) การเลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นผู้บริหารมักจะใช้เวลานานและเป็นขั้นตอน ฉะนั้นอายุและประสบการณ์ในการทำงานจึงมีแนวโน้มสูงกว่าผู้บริหารของหน่วยงานเอกชน

1.2.3 สถานภาพของครู

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ ในด้านสถานภาพของครู
ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 สถานภาพของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน
ในกรุงเทพมหานคร

	สถานภาพ	รัฐบาล (n = 172)		เอกชน (n = 193)	
		ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	14	8.14	25	12.95
	หญิง	158	91.86	168	87.05
2. อายุ	40 ปีลงมา	63	36.63	155	80.31
	41-50 ปี	65	37.79	28	14.51
	51 ปีขึ้นไป	44	25.58	10	5.18
3. คุณวุฒิ	ต่ำกว่าปริญญาตรี	20	11.63	33	17.10
	ปริญญาตรี	149	86.63	157	81.35
	สูงกว่าปริญญาตรี	8	4.65	3	1.55
4. ภูมิภาค	กรุงเทพมหานคร	102	59.30	105	54.40
	ภาคกลาง	47	27.33	52	26.94
	ภาคเหนือ	10	5.81	14	7.25
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	8	4.65	15	7.77
	ภาคใต้	5	2.91	7	3.63

ตารางที่ 7 (ต่อ)

สถานภาพ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
	(n = 172)		(n = 193)	
5. ประสบการณ์ในการทำงานด้าน				
การประถมศึกษา				
ต่ำกว่า 10 ปี	44	25.58	102	52.85
10 ปีขึ้นไป	128	74.42	91	47.15

จากตารางที่ 7 พบว่า ครูผู้สอนประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 91.86 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 37.79 มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ร้อยละ 86.63 มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 59.30 และมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการประถมศึกษา 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 74.42

ส่วนครูผู้สอนระดับประถมศึกษาของหน่วยงานเอกชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 87.05 มีอายุ 40 ปีลงมา ร้อยละ 80.31 มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ร้อยละ 81.30 มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 54.49 และมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการประถมศึกษาต่ำกว่า 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 52.85

จากผลการวิเคราะห์ แสดงให้เห็นว่าครูของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยครูของหน่วยงานเอกชนจะมีแนวโน้มอายุต่ำกว่า และในขณะเดียวกัน คุณวุฒิของครูหน่วยงานเอกชน แม้จะใกล้เคียงกับหน่วยงานรัฐบาล แต่ก็ต่ำกว่าเช่นกัน ซึ่งต่อกรณีสถานภาพของครูนี้ เมื่อวิเคราะห์จากสถิติการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า มีประเด็นใกล้เคียงกัน กล่าวคือ โดยภาพรวมในปัจจุบันครูประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ทั้งในหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และมีคุณวุฒิระดับปริญญาตรี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2535)

1.2.4 นักเรียน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ ในส่วนที่เกี่ยวกับอัตราส่วน
นักเรียนต่อครู ผลการวิเคราะห์ดังปรากฏในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนครู นักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน
ในกรุงเทพมหานคร

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
	(n = 63)		(n = 67)	
1. จำนวนครู				
ไม่เกิน 50 คน	49	77.78	36	53.73
51-100 คน	11	17.46	19	28.36
101-150 คน	2	3.17	9	13.43
151-200 คน	-	-	5	7.46
มากกว่า 200 คน	1	1.59	-	-
2. จำนวนนักเรียน				
ไม่เกิน 300 คน (โรงเรียนขนาดเล็ก)	15	23.81	21	31.34
301 - 500 คน (โรงเรียนขนาดกลาง)	13	20.63	9	13.43
501 - 1000 คน (โรงเรียนขนาดใหญ่)	23	36.51	8	11.94
มากกว่า 1000 คน (โรงเรียนขนาดใหญ่มาก)	12	19.05	29	43.28

จากตารางที่ 8 พบว่า จำนวนครูของโรงเรียนประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาล ส่วนใหญ่จะต่ำกว่า 50 คน ร้อยละ 77.78 ส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนประมาณ 501-1,000 คน ร้อยละ 36.51 รองลงมาได้แก่นักเรียนไม่เกิน 300 คน ร้อยละ 23.81

สำหรับจำนวนครูของโรงเรียนประถมศึกษาของหน่วยงานเอกชน ส่วนใหญ่จะต่ำกว่า 50 คน ร้อยละ 53.73 ส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 1,000 คนขึ้นไป ร้อยละ 43.28 รองลงมาได้แก่นักเรียนไม่เกิน 300 คน ร้อยละ 31.34

อัตราส่วนนักเรียนต่อครู หน่วยงานรัฐบาล มีนักเรียน 24.40 คนต่อครู 1 คน ส่วนหน่วยงานเอกชน มีนักเรียน 26.20 คน ต่อครู 1 คน อย่างไรก็ตามอัตราส่วนดังกล่าวมีความแตกต่างจากข้อมูลรายงานการศึกษาไทย พ.ศ.2533 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้เสนอข้อมูลอัตราส่วนนักเรียนต่อครูไว้ว่า นักเรียน 22 คนต่อครู 1 คน ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งประเทศ อย่างไรก็ตามมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ หากเปรียบเทียบข้อมูลจากการวิเคราะห์แบบสำรวจ ซึ่งพบว่าหน่วยงานเอกชนมีอัตราส่วนนักเรียน 26.20 คนต่อครู 1 คน กับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้คือ นักเรียน 25 คนต่อครู 1 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

สำหรับข้อมูลในเรื่องของงบประมาณ อาคารสถานที่ และอุปกรณ์การศึกษา จากการวิเคราะห์แบบสำรวจสภาพการจัดการประถมศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังปรากฏในตารางที่ 9, 10 และ 8

1.2.5 งบประมาณ

ตารางที่ 9 ที่มาของงบประมาณในการจัดการประถมศึกษา

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
	(n = 63)		(n = 67)	
1. ที่มาของงบประมาณ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
รัฐบาล	58	92.06	24	35.82
เงินบำรุงการศึกษา	38	60.32	40	59.70
การหารายได้ของหน่วยงาน	22	34.92	17	25.37
การบริจาคของเอกชน	36	57.14	9	13.43
เงินทุนจากต่างประเทศ	6	9.52	4	5.97
เงินภาษีจากการคลังท้องถิ่น	8	12.70	-	-
อื่น ๆ (ผลประโยชน์เก่า, มูลนิธิ เงินส่วนตัวของ เจ้าของหน่วยงาน)	6	9.52	8	11.94

จากตารางที่ 9 พบว่า ที่มาของงบประมาณของหน่วยงานรัฐบาล ส่วนใหญ่มาจาก รัฐบาล ร้อยละ 92.06 รองลงมาได้แก่ เงินบำรุงการศึกษา ร้อยละ 60.32

สำหรับที่มาของงบประมาณของหน่วยงานเอกชน ส่วนใหญ่มาจากเงินบำรุงการศึกษา ร้อยละ 59.70 รองลงมาได้แก่ มาจากรัฐบาล ร้อยละ 35.82

อนึ่ง จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ทั้งหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนเพิ่มเติม พบว่า หน่วยงานรัฐบาลจะได้รับงบประมาณอุดหนุนจากเงินภาษีจากการคลังท้องถิ่น โดยผ่านนักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น ในขณะที่หน่วยงานเอกชนทั้งหมดไม่มีหน่วยงานใดได้รับงบประมาณอุดหนุนจากเงินส่วนนี้

กล่าวโดยสรุป งบประมาณทางการศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลส่วนใหญ่มาจากงบประมาณแผ่นดิน ในขณะที่หน่วยงานเอกชนจะได้รับจากเงินบำรุงการศึกษาซึ่งนักเรียนจะจ่ายเป็นค่าเล่าเรียน โดยมีงบประมาณบางส่วนที่รัฐให้การอุดหนุนผ่านสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน อย่างไรก็ตามจากรายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2533 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ระบุไว้ว่า ในส่วนของงบประมาณทางการศึกษานั้น งบประมาณด้านการประถมศึกษาได้รับการจัดสรรให้สูงสุด ถึงประมาณร้อยละ 55.07 ต่อปี

1.2.6 อาคารสถานที่

ตารางที่ 10 ขนาดของพื้นที่ของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ในกรุงเทพมหานคร

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
	(n = 63)		(n = 67)	
1. ขนาดของพื้นที่				
ต่ำกว่า 1 ไร่	6	9.52	3	4.48
1-5 ไร่	40	63.49	48	71.64
มากกว่า 5 ไร่	17	26.98	16	23.88

จากตารางที่ 10 พบว่า ขนาดของพื้นที่ของหน่วยงานรัฐบาล ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1-5 ไร่ ร้อยละ 63.49

สำหรับขนาดของพื้นที่ของหน่วยงานเอกชน ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1-5 ไร่ ร้อยละ 71.64

อัตราส่วนของนักเรียนต่อห้องเรียน ของหน่วยงานรัฐบาล มีนักเรียน 33.00 คนต่อ 1 ห้องเรียน ส่วนหน่วยงานเอกชนมีนักเรียน 39.70 คนต่อ 1 ห้องเรียน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ โดยเปรียบเทียบกับรายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2533 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ พบว่าอัตราส่วนนักเรียนประถมศึกษาต่อห้องเรียนทั่วประเทศ 26 คนต่อ 1 ห้องเรียน โดยเกณฑ์มาตรฐานกำหนดไว้เท่ากับนักเรียน 40 คนต่อ 1 ห้องเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2533) ฉะนั้น จากผลการสำรวจข้อมูล แสดงว่าอัตราส่วนนักเรียน ต่อห้องเรียนของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานครยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

1.2.7 หลักสูตรและอุปกรณ์การศึกษา

ตารางที่ 11 หลักสูตร และอุปกรณ์การศึกษาที่ใช้ในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่ (n = 63)	ร้อยละ	ความถี่ (n = 67)	ร้อยละ
1. หลักสูตร				
ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษา	54	85.71	54	80.60
พัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองในหน่วยงาน	4	6.35	1	1.49
นำหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ มาประยุกต์ใช้	5	7.94	12	17.91
2. ประเภทของอุปกรณ์การศึกษา (ตอบได้ มากกว่า 1 ข้อ)				
เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น วีดีโอ สไลด์ โอเวอร์เฮดโปรเจคเตอร์ อุปกรณ์ วิทยาศาสตร์	62	98.41	50	74.63
อุปกรณ์พื้นฐาน เช่น กระดาน ชอล์ค แผ่นภาพ	63	100.00	67	100.00
อื่น ๆ (ของจริง, หุ่นจำลอง, เครื่อง มือสำหรับเด็กพิการ)	10	15.87	13	19.40
3. ที่มาของอุปกรณ์การศึกษา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ซื้อด้วยงบประมาณของรัฐบาล	63	100.00	4	5.97
ซื้อด้วยเงินบริจาค	52	82.54	21	31.34
ได้รับบริจาค	50	79.37	16	23.88
ครูประดิษฐ์อุปกรณ์การศึกษาขึ้นใช้	60	95.24	54	80.60
นักเรียนช่วยกันประดิษฐ์อุปกรณ์การศึกษา	37	58.73	30	44.78
หน่วยงานต้นสังกัดจัดซื้อมาให้	7	11.11	-	-
ซื้อด้วยงบประมาณของเจ้าของกิจการ	-	-	32	47.76

จากตารางที่ 11 พบว่า หน่วยงานรัฐบาล ส่วนใหญ่จะใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 85.71 ประเภทของอุปกรณ์การศึกษาที่ใช้เป็นอุปกรณ์พื้นฐาน เช่น กระดาน ชอล์ค แผ่นภาพ ร้อยละ 100.00 รองลงมาได้แก่เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น วีดีโอ สไลด์ ร้อยละ 98.41 โดยที่มาของอุปกรณ์การศึกษาส่วนใหญ่จะซื้อด้วยงบประมาณของรัฐบาล ร้อยละ 100.00 รองลงมาได้แก่ ครูประดิษฐ์อุปกรณ์การศึกษาชั้นใช้ ร้อยละ 95.24

ด้านหน่วยงานเอกชน ส่วนใหญ่จะใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 80.60 ประเภทของอุปกรณ์การศึกษาที่ใช้เป็นอุปกรณ์พื้นฐาน ร้อยละ 100.00 รองลงมาได้แก่เทคโนโลยีสมัยใหม่ ร้อยละ 74.63 ส่วนที่มาของอุปกรณ์การศึกษา ส่วนใหญ่ครูจะประดิษฐ์อุปกรณ์การศึกษาชั้นใช้ ร้อยละ 80.60 รองลงมาได้แก่ ซื้ออุปกรณ์การศึกษาด้วยงบประมาณของเจ้าของกิจการ ร้อยละ 47.76

นอกจากการสำรวจโดยการสัมภาษณ์แล้ว จากการสังเกตสภาพจริงภายในโรงเรียน พบว่า การใช้อุปกรณ์การศึกษาที่ทันสมัยยังมีน้อย โดยทั่วไปเป็นอุปกรณ์พื้นฐานที่ครูประดิษฐ์ขึ้นเอง นอกจากนี้ ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร และในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้รับข้อมูลว่าในการปฏิบัติจริงครูมักจะต้องหาอุปกรณ์มาเพิ่มเติมโดยใช้เงินทุนส่วนตัว ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ของกรมสามัญศึกษา และผู้บริหารองค์การเอกชน ซึ่งทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กพิการ ได้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมในเรื่องของหลักสูตรว่า อยากให้มีหน่วยงาน หรือ สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาหลักสูตร หรือคิดค้นรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษหรือเด็กด้อยโอกาสให้ ซึ่งน่าจะส่งผลให้คุณภาพทางการศึกษาดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

1.3 กระบวนการจัดการศึกษา

การวิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจสภาพของระบบจัดการประถมศึกษา แบบวัดลักษณะและทัศนคติของผู้บริหารและครู แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโดยปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1.3.1 เป้าหมายขององค์การ

หน่วยงานรัฐบาล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ และเอกสารของแต่ละหน่วยงาน พบว่าปรัชญาในการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลส่วนใหญ่จะตรงกัน จะแตกต่างกันเฉพาะ

ในด้าน การนำเสนอ หรือภาษาที่ใช้ นั่นคือ ทุกหน่วยงานเห็นว่า การศึกษาคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีคุณลักษณะที่พึงพอใจ ซึ่งได้แก่การที่เด็กทุกคนมีความรู้ และมีคุณธรรม

สำหรับเป้าหมายในการจัดการประถมศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีเป้าหมายสำคัญ ๆ

3 ประการ ได้แก่ 1) การเปิดรับเด็กให้เข้าศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุดตามความสามารถของโรงเรียนที่จะรับได้ 2) พัฒนานักเรียนให้เต็มศักยภาพ โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างน้อยตามที่หลักสูตรกำหนด และ 3) สนับสนุนให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา

อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาลึกลงไป โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษา พบว่าผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า เป้าหมายในการจัดการประถมศึกษาที่มีอยู่เดิมนั้นดีแล้ว เพียงแต่ในบางครั้งเกิดปัญหาในการปฏิบัติ เช่น การรับนักเรียนเข้าเรียน ซึ่งระบุว่าให้เปิดโอกาสให้เด็กเข้าศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด โดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น การขาดสื่อบัตรหรือทะเบียนบ้าน หรือการที่เด็กเหล่านั้นเป็นกลุ่มเด็กด้อยโอกาส เป็นต้น แต่ในสภาพจริงจะมีเฉพาะโรงเรียนที่ผู้บริหารเห็นความสำคัญเท่านั้นที่เปิดรับเด็กเหล่านั้น ฉะนั้นสมควรจะมีการกำหนดเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน และมีแบบการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีขีดความสามารถ ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มพิเศษเหล่านี้ได้ ซึ่งต่อกรณี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าได้มีการกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้นแล้ว และขณะนี้กำลังเร่งพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการศึกษากับเด็กกลุ่มนี้ได้ อนึ่งในอนาคตอาจต้องเปลี่ยนแปลงระเบียบบางอย่าง เช่น การให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจเกณฑ์เด็กเข้าศึกษาแทนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในปัจจุบัน จะทำให้เด็กมีโอกาสเข้ารับการศึกษามากขึ้น

ในขณะที่โรงเรียนสาธิตของวิทยาลัยครูและทบวงมหาวิทยาลัย จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารเพิ่มเติมได้ข้อมูลว่ามุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นเสมือนห้องทดลองทางการศึกษาในการคิดค้นหารูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ ที่ทันสมัย อย่างไรก็ตามผู้บริหารโรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยท่านหนึ่งได้ให้ข้อสังเกตว่าเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตเริ่มเบี่ยงเบนออกไปจากแนวทางเดิม คือ เริ่มมุ่งประสิทธิภาพด้านวิชาการเป็นหลัก แข่งขันกันสร้างชื่อเสียงทางวิชาการกับโรงเรียนทั่วไป ทำให้ภารกิจในการคิดค้นแนวทางในการจัดการศึกษาแบบใหม่ ๆ ได้รับความสนใจน้อยลง

หน่วยงานเอกชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ และเอกสารของแต่ละหน่วยงาน พบว่า ปรัชญาในการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานเอกชน เน้นการพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยมุ่งให้เด็กมีความรู้ เป็นคนดีและกระทำความดีเป็นประโยชน์ต่อสังคม สำหรับโรงเรียนเอกชนของคริสตศาสนา และโรงเรียนการกุศลของวัดในพุทธศาสนามีการนำเอาปรัชญาหรือคำสอนทางศาสนามาเป็นสิ่งที่กำหนด ปรัชญาของหน่วยงาน อาทิ จุดมุ่งหมายของชีวิต คือ การรู้จักสังขาร ความจริง และการเข้าถึงธรรมอันสูงส่ง มนุษย์ทุกคนต้องทำงาน ความอดุสหาวิริยะเป็นหนทางไปสู่ความสำเร็จ ตลอดจนเมตตาธรรมเป็นเครื่องค้าจุนโลก เป็นต้น

เป้าหมายในการจัดการประถมศึกษา จะมีลักษณะที่สอดคล้องกับหน่วยงานรัฐบาล นั่นคือ มุ่งการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กอย่างเต็มประสิทธิภาพ และสนับสนุนให้เด็กเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา แต่มีประเด็นที่น่าสนใจ ได้แก่ การที่บางโรงเรียนจะมีจุดเน้นเฉพาะอันเป็นเป้าหมายเฉพาะตัว เช่น ในโรงเรียนเอกชนของคริสตศาสนา หรือโรงเรียนเอกชนบางแห่ง จะมีการมุ่งฝึกฝนเด็กให้มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษเป็นพิเศษ การมุ่งเสริมให้เด็กเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เป็นต้น ในส่วนขององค์การเอกชน เป้าหมายสำคัญจะเน้นการสงเคราะห์เด็ก และรณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาส คิดค้นยุทธวิธีในการจัดให้เด็กได้มีโอกาสศึกษาระดับประถมศึกษาและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การประถมศึกษาขององค์การเอกชนจึงเป็นไปอย่างหลากหลาย เช่น จัดชั้นเรียนหรือสอนเอง ส่งต่อโรงเรียนของรัฐ หรือโรงเรียนเอกชนอื่น ตลอดจนการให้ทุนการศึกษา ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์การเอกชนทุกแห่ง พบว่า มีเป้าหมายสำคัญคือ การสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กนั่นเอง

1.3.2 เทคโนโลยี

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจในด้านระบบย่อยเทคโนโลยี ปรากฏผล
การวิเคราะห์ ตามตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ความรู้ที่ให้ และวิธีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา
ของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่ (n = 63)	ร้อยละ	ความถี่ (n = 67)	ร้อยละ
1. ความรู้ที่จัดให้แก่ักเรียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
พื้นฐาน	63	100.00	58	86.57
อาชีพ	22	34.92	10	14.93
อื่น ๆ (การศึกษาพิเศษเพื่อเด็กพิการ, ปัญญาอ่อน, เด็กด้อยโอกาส, เรียนร่วม)	6	9.52	2	2.99
2. เทคนิควิธีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
การสอนแบบบรรยาย	63	100.00	67	100.00
การสอนแบบสาธิต	63	100.00	44	65.67
การสอนแบบสืบสวนสอบสวน	40	63.49	23	34.33
การสอนแบบทดลอง	61	96.83	45	67.16
การสอนแบบบทบาทสมมติ	60	95.24	48	71.64
การสอนแบบสถานการณ์จำลอง	48	76.19	36	53.73
การสอนแบบศึกษานอกสถานที่	63	100.00	42	62.69
การสอนโดยใช้เทคนิคการเล่านิทาน	62	98.41	49	73.13
การสอนโดยใช้เทคนิคการเล่นเกมส์				
เพลง	62	98.41	51	76.12
อื่น ๆ (วิทยุกระจายเสียง, ภาระบบ การกลุ่ม, เทคนิคเฉพาะเด็กพิการ)	5	7.94	7	10.45

จากตารางที่ 12 พบว่า ในหน่วยงานรัฐบาล ความรู้ที่จัดให้แก่ักเรียน ส่วนใหญ่ ได้แก่ความรู้พื้นฐาน ร้อยละ 100.00 ส่วนเทคนิควิธีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ ได้แก่ การสอนแบบบรรยาย การแบบสาธิต การสอนแบบศึกษานอกสถานที่ ร้อยละ 100.00 รองลงมาได้แก่การสอน โดยใช้เทคนิคการเล่นนิทาน และการสอนโดยใช้เทคนิคการเล่นเกมส์ เพลง ร้อยละ 98.41

สำหรับหน่วยงานเอกชน ความรู้ที่จัดให้แก่ักเรียนส่วนใหญ่ได้แก่ ความรู้พื้นฐาน ร้อยละ 86.57 โดยเทคนิควิธีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ ได้แก่ การสอนแบบบรรยาย ร้อยละ 100.00 รองลงมา ได้แก่ การสอนโดยใช้เทคนิคการเล่นเกมส์ เพลง ร้อยละ 76.12

1.3.3 จิตวิทยา

ระบบย่อยทางจิตวิทยาเน้นการศึกษาถึงลักษณะ หรือพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่มภายในองค์การ โดยผู้วิจัยได้กำหนดที่จะศึกษาลักษณะและทัศนคติของผู้บริหารและครู ของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบวัดลักษณะ และแบบวัดทัศนคติ ซึ่งพัฒนามาจากแบบวัดเชิงจิตวิทยา

แบบวัดลักษณะ เป็นการศึกษาถึงลักษณะความยึดมั่นของผู้บริหาร หน่วยงานรัฐบาลและเอกชน และลักษณะความยึดมั่นของครู หน่วยงานรัฐบาลและเอกชน

แบบวัดทัศนคติ เป็นการศึกษาทัศนคติปฏิรูปนิยม - อนุรักษ์นิยม ของผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน และทัศนคติปฏิรูปนิยม - อนุรักษ์นิยมของครูหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน

การศึกษาลักษณะและทัศนคติ ดังกล่าว เป็นการศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรผู้บริหาร จากหน่วยงานรัฐบาล 63 คน หน่วยงานเอกชน จำนวน 67 คน รวม 130 คน และกลุ่มตัวอย่างประชากรครูจากหน่วยงานรัฐบาล 172 คน หน่วยงานเอกชน จำนวน 193 คน รวม 365 คน

ผลการวิเคราะห์ลักษณะและทัศนคติขงผู้บริหารและครูของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ดังปรากฏในตารางที่ 13 และ 14

ตารางที่ 13 ลักษณะความยึดมั่นของผู้บริหารและครูระดับประถมศึกษา ของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร

รายการ	จำนวน	\bar{x}	S.D.
ผู้บริหาร			
หน่วยงานรัฐบาล	63	177.87	32.35
หน่วยงานเอกชน	67	177.49	25.33
ครู			
หน่วยงานรัฐบาล	172	183.24	27.80
หน่วยงานเอกชน	193	179.23	27.83

จากตารางที่ 13 พบว่า ลักษณะความยึดมั่นของผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาล และผู้บริหารหน่วยงานเอกชน มีค่ามัธยิมเลขคณิตใกล้เคียงกัน ได้แก่ 177.87 และ 177.49 ตามลำดับ โดยผู้บริหารของหน่วยงานรัฐบาลมีแนวโน้มสูงกว่าผู้บริหารของหน่วยงานเอกชน

ส่วนลักษณะความยึดมั่นของครูหน่วยงานรัฐบาล มีค่ามัธยิมเลขคณิต 183.24 ซึ่งมีแนวโน้มสูงกว่าครูของหน่วยงานเอกชนที่มีค่ามัธยิมเลขคณิต 179.23

ทั้งนี้หมายถึง ทั้งผู้บริหารและครูของหน่วยงานรัฐบาลมีแนวโน้มลักษณะความยึดมั่นสูงกว่าผู้บริหารและครูของหน่วยงานเอกชน

ตารางที่ 14 ทักษะคติปฏิรูปนิยม - อนุรักษ์นิยม ของผู้บริหารและครูระดับประถมศึกษา
ของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร

	รายการ	จำนวน	\bar{x}	S.D.
ผู้บริหาร	หน่วยงานรัฐบาล	63	165.20	31.82
	หน่วยงานเอกชน	67	171.29	5.60
ครู	หน่วยงานรัฐบาล	172	173.04	24.35
	หน่วยงานเอกชน	193	183.28	41.40

จากตารางที่ 14 พบว่า ทักษะคติปฏิรูปนิยม - อนุรักษ์นิยมของผู้บริหารหน่วยงาน
รัฐบาล มีค่ามัชฌิมเลขคณิต 165.20 ซึ่งมีแนวโน้มต่ำกว่าผู้บริหารหน่วยงานเอกชนที่มีค่ามัชฌิม
เลขคณิต 171.29

ส่วนทักษะคติปฏิรูปนิยม - อนุรักษ์นิยมของครูหน่วยงานรัฐบาล มีค่ามัชฌิมเลขคณิต
173.04 ซึ่งมีแนวโน้มต่ำกว่าครูหน่วยงานเอกชนที่มีค่ามัชฌิมเลขคณิต 183.28

ทั้งนี้หมายถึง ผู้บริหารและครูของหน่วยงานเอกชนมีแนวโน้มทัศนคติเป็นไปในด้าน
อนุรักษ์นิยมสูงกว่าผู้บริหารและครูของหน่วยงานรัฐบาล

2.3.4 ระบบย่อยโครงสร้างองค์การ

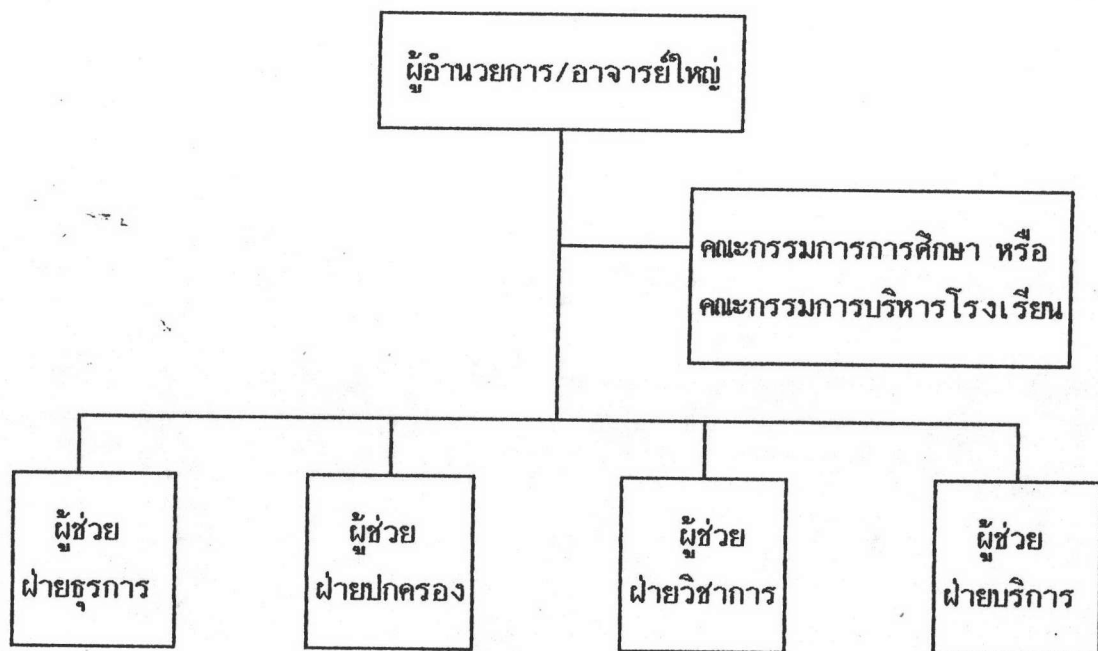
จากการวิเคราะห์โดยใช้แบบสำรวจ และศึกษาข้อมูลจากแผนภูมิโครง-
สร้างองค์การของแต่ละหน่วยงาน พบว่า

การจัดโครงสร้างองค์การของหน่วยงานที่จัดการประถมศึกษา ทั้งภาค
รัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร จะจัดโครงสร้างองค์การตามลักษณะ งานและหน้าที่
(Functional Structure) ในขณะที่เดียวกันจะมีลักษณะย่อยของโครงสร้างองค์การแบ่งเป็น
2 กลุ่ม กลุ่มแรกจัดโครงสร้างองค์การตามแบบสายการบังคับบัญชา (Line Structure)
และกลุ่มที่สองจัดโครงสร้างองค์การตามแบบผสมผสานสายงานหลักและสายงานที่ปรึกษา (Line
and Structure) โดยมีรายละเอียดดังนี้

หน่วยงานรัฐบาล

โรงเรียนทั้งหมดจัดโครงสร้างองค์การตามลักษณะงานและหน้าที่ โดยส่วนใหญ่จัดโครงสร้างองค์การแบบผสมผสานสายงานหลักและสายงานที่ปรึกษา ซึ่งได้แก่โรงเรียนการศึกษาศึกษาพิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 2 โรงเรียนสังกัดกรมประชาสัมพันธ์ โรงเรียนสังกัดกรมการแพทย์ โรงเรียนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร โดยจะมีโครงสร้างองค์การโดยภาพรวมดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 7 โครงสร้างองค์การรูปแบบที่ 1

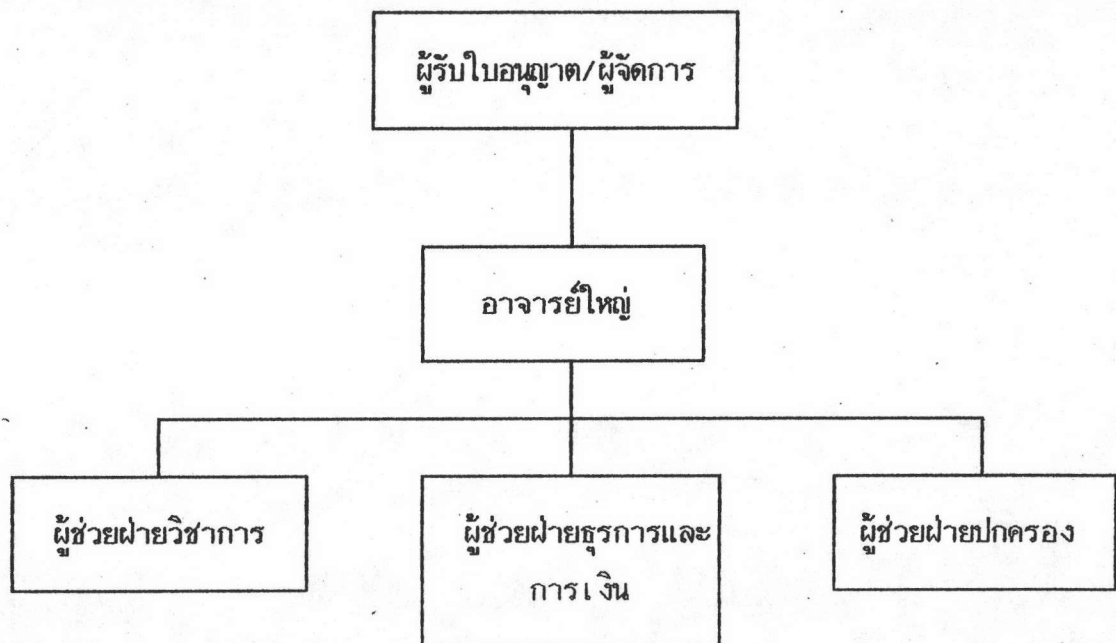
ทั้งนี้ โรงเรียนที่มีขนาดเล็ก อาจแบ่งงานออกเป็น 2 ฝ่ายได้แก่ฝ่าย ธุรการ และ ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนที่มีขนาดปานกลาง จะแยกฝ่ายปกครองเพิ่มขึ้นอีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนโรงเรียนในสังกัดกรมการฝึกหัดครู และโรงเรียนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จะแบ่งส่วนงานที่ต่างจากโรงเรียนสังกัดอื่นเล็กน้อย เช่นมีการเพิ่มกิจการนักเรียนและฝ่ายวางแผนพัฒนา และมีโครงสร้างองค์การตามส่วนเชื่อมโยงกับคณะวิชาศึกษาศาสตร์ หรือ ครุศาสตร์ด้วย เช่น อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนสาธิต จะทำหน้าที่ของคณบดีในคณะครุศาสตร์ด้วย เป็นต้น สำหรับโรงเรียนของกรมการแพทย์ ได้แก่โรงเรียนราชานุกูล อาจารย์ใหญ่เป็นหัวหน้าแผนกฯ หนึ่งในโรงพยาบาลราชานุกูล ซึ่งในอนาคตอันใกล้โรงพยาบาลและโรงเรียน จะย้ายไปสังกัด

สถาบันสุขภาพจิตแทน นอกจากนี้การแบ่งหน่วยงานภายในของโรงเรียนราชานุกูล มีประเด็นที่น่าสนใจเป็นพิเศษ นั่นคือได้แบ่งตามหน้าที่และตามลักษณะของเด็กด้วย ได้แก่ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ซึ่งรับผิดชอบระดับฝึกอบรมได้ (Capable) และผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ซึ่งรับ ฝึกชอบระดับเรียนได้ (Educable)

หน่วยงานเอกชน

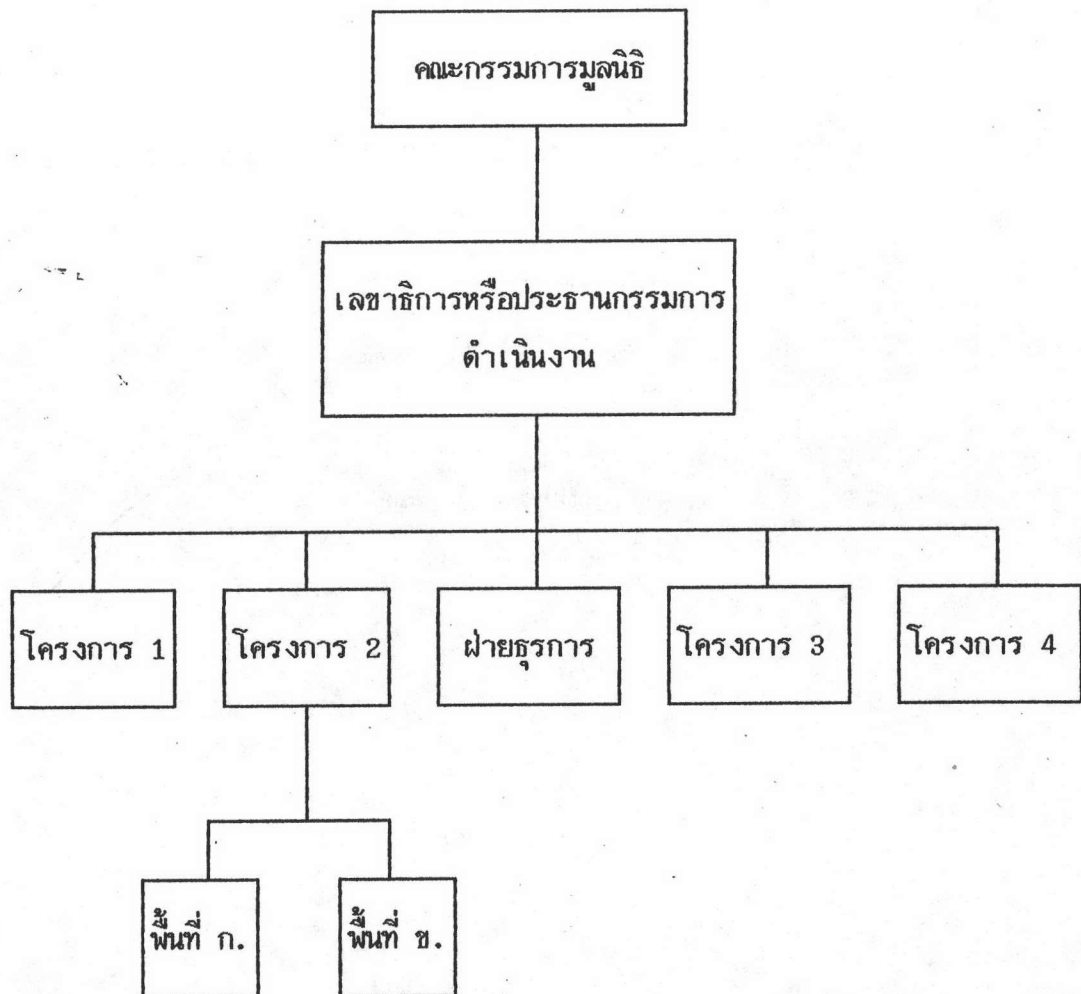
โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่ทั้งโรงเรียนเอกชน โรงเรียนเอกชนของวัดในพุทธศาสนา และโรงเรียนของคริสตศาสนา จะมีรูปแบบโครงสร้างองค์การเช่นเดียวกับโครงสร้างองค์การของหน่วยงานรัฐบาลรูปแบบที่ 1 โดยนอกจากจะมีผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่เป็นผู้บริหารแล้ว อาจมีคณะกรรมการโรงเรียนส่งมาจากสมาคมศิษย์เก่า บุคคลภายนอกหรือบุคลากรภายในโรงเรียนเอง โดยการแบ่งแผนกงานภายในจะมีความแตกต่างกันตามขนาดหรือจุดเน้นของโรงเรียน

อย่างไรก็ตาม โรงเรียนเอกชนส่วนหนึ่งจัดโครงสร้างองค์การโดยไม่มีกำหนดสายงานที่ปรึกษาไว้ ซึ่งมักจะให้แก่โรงเรียนเอกชนขนาดเล็ก รายละเอียดโครงสร้างองค์การดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 8 โครงสร้างองค์การรูปแบบที่ 2

ในส่วนขององค์การเอกชน มักจะจัดรูปแบบโครงสร้างองค์การในรูปของมูลนิธิ และการแบ่งแผนกงานจะเน้นการแบ่งตามลักษณะงานและหน้าที่ ในลักษณะของโครงการ ขณะเดียวกัน บางหน่วยงานจะผสมผสานการแบ่งตามลักษณะของเด็กซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย และแบ่งตามพื้นที่ความรับผิดชอบด้วย (Territory) รูปแบบโครงสร้างองค์การขององค์การเอกชน มีรายละเอียดดังนี้

แผนภูมิที่ 9 โครงสร้างองค์การรูปแบบที่ 3

1.3.5 ระบบย่อยการจัดการ

การวิเคราะห์ระบบย่อยการจัดการ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาล จำนวน 18 คน ผู้บริหารหน่วยงานเอกชน จำนวน 17 คน ผลการวิเคราะห์ระบบย่อยการจัดการในด้านต่าง ๆ ปรากฏรายละเอียดดังต่อไปนี้

การกำหนดจุดมุ่งหมาย

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน เกี่ยวกับวิธีการกำหนดจุดมุ่งหมายของหน่วยงานที่จัดการประถมศึกษา พบว่า

หน่วยงานรัฐบาล

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า

การกำหนดจุดมุ่งหมายกระทำใน 2 ระดับ ระดับแรกเป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายของต้นสังกัด ซึ่งจะกำหนดจุดมุ่งหมายได้อย่างชัดเจน บ่งชี้ถึงผลผลิตทางการศึกษาที่พึงประสงค์ จากนั้นโรงเรียนที่เป็นหน่วยจัดการศึกษาจะกำหนดจุดมุ่งหมายในระดับที่สอง ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะของหน่วยงาน โดยการนำจุดมุ่งหมายในการจัดการประถมศึกษาของต้นสังกัดมาวิเคราะห์ แล้วกำหนดรายละเอียดของแต่ละจุดมุ่งหมายหรือเลือกจุดเน้นที่โรงเรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยงานเอกชน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า

การกำหนดจุดมุ่งหมายของหน่วยงานเอกชน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรก มี 2 ระดับ เช่น ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาของคริสตศาสนา มูลนิธิ หรือโรงเรียนที่มีต้นสังกัด จะมีการกำหนดจุดมุ่งหมายระดับองค์กรก่อน โดยเฉพาะในโรงเรียนเอกชนของคริสตศาสนา จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนของคริสตศาสนา จะพบว่าได้มีการนำจุดมุ่งหมายของสภาการศึกษาคาทอลิก หรือสภาคริสตจักรก่อนแล้ว มาเป็นกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะในระดับหน่วยงานอีกครั้งหนึ่ง ส่วนในลักษณะที่สองเป็นโรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนเดี่ยวของบุคคล ครอบครัวยุ ไม่มีต้นสังกัด มูลนิธิ หรือ หน่วยงานระดับองค์กรควบคุม ยกเว้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งเอกชน จะมีการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะหน่วยงานโดยตรง

อนึ่งการกำหนดจุดมุ่งหมายของหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ในกรณีที่เป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะ จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย พบว่า มักจะมีหลักหรือประเด็นในการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ 3 ประการ ได้แก่ 1) การคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของต้นสังกัด 2) การคำนึงถึงสภาพและความพร้อมของโรงเรียนในการปฏิบัติงาน และ 3) การคำนึงถึงความต้องการของชุมชน

ตารางที่ 15 กระบวนการกำหนดจุดมุ่งหมายของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน
ในกรุงเทพมหานคร

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
	(n = 18)		(n = 19)	
1. หน่วยงานของท่านมีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการประถมศึกษาเน้นไปในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ความรู้พื้นฐาน	16	88.89	16	84.21
ความรู้ด้านอาชีพ	8	44.44	3	15.79
ความรู้ด้านประสบการณ์ชีวิต	15	83.33	11	57.89
เสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก	15	83.33	18	94.74
อื่น ๆ (ปกป้องคุ้มครองเด็ก, ผลักดันให้เด็กมีโอกาสได้รับการศึกษามากที่สุด)	-	-	3	15.79
2. ใครเป็นผู้กำหนดจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานของหน่วยงาน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ผู้บริหารต้นสังกัด	15	83.33	10	52.63
ผู้บริหารหน่วยงาน	11	61.11	9	47.37
คณะกรรมการของหน่วยงาน	7	38.89	9	47.37
ผู้ปฏิบัติงานทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนด	12	66.67	7	36.84
3. การปฏิบัติงานบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายเพียงใด				
บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายทั้งหมด	-	-	2	10.53
บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายส่วนใหญ่	16	88.89	13	68.42
บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายบางส่วน	2	11.11	4	21.05
บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายน้อย	-	-	-	-

จากตารางที่ 15 พบว่า ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ในกรุงเทพมหานคร หน่วยงานรัฐบาลส่วนใหญ่จะมีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการประถมศึกษา เน้นไปในเรื่องความรู้พื้นฐาน ร้อยละ 88.89 รองลงมาได้แก่ความรู้ด้านประสบการณ์ชีวิต และเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก ร้อยละ 83.33 โดยผู้กำหนดจุดมุ่งหมายในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่ได้แก่ ผู้บริหารต้นสังกัด ร้อยละ 83.33 นอกจากนี้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.89

ส่วนการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานเอกชน ส่วนใหญ่ จะเน้นด้านเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก ร้อยละ 94.74 รองลงมาได้แก่ความรู้พื้นฐาน ร้อยละ 84.21 อนึ่ง องค์การเอกชนจะมีจุดมุ่งหมายพิเศษเฉพาะ เช่น เน้นการปกป้องคุ้มครองเด็กและผลักดันให้เด็กมีโอกาสได้รับการศึกษามากที่สุด ร้อยละ 15.79 ผู้กำหนดจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานของหน่วยงานส่วนใหญ่ได้แก่ ผู้บริหารต้นสังกัด ร้อยละ 52.63 และหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุจุดมุ่งหมายเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 68.42

การวางแผน

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน เกี่ยวกับลักษณะของ
แผน พบว่า

หน่วยงานรัฐบาล

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า

โรงเรียนที่จัดการประถมศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐบาลทั้งหมดมีการจัดทำแผนตามระบบการวางแผนของหน่วยงานรัฐบาล กล่าวคือ ทุกหน่วยงานต้นสังกัดจะมีแผนงานหลักเป็นระยะ 5 ปี ซึ่งแผนดังกล่าวจะสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษา และแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของแต่ละหน่วยงาน โดยที่งบประมาณในการจัดการศึกษา และอัตรากำลังฝ่ายต่าง ๆ ได้มีการกำหนดไว้ในแผนดังกล่าว จากนั้นโรงเรียนแต่ละโรงเรียนจะจัดทำแผนประจำปี ซึ่งสอดคล้องกับแผนระยะยาวที่กำหนด การจัดทำแผนประจำปีกระทำโดยผู้บริหาร ฝ่ายวางแผน หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องแตกต่างกันไปตามลักษณะของคณะกรรมการวางแผนในแต่ละโรงเรียน เมื่อจัดทำแผนประจำปีเสร็จแล้วจะต้องได้รับอนุมัติจากผู้บริหารหรือบุคคลหรือกลุ่มคนที่ผู้บริหารมอบหมาย จากนั้น ฝ่ายหรือผู้เกี่ยวข้องก็จะนำแผนดังกล่าวไปปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการระยะแรกและงบประมาณกำหนดไว้

หน่วยงานเอกชน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า

การวางแผนของหน่วยงานเอกชนจะแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ โรงเรียนของคริสตศาสนา หรือมูลนิธิต่าง ๆ จะมีการวางแผนระยะยาวของหน่วยงานต้นสังกัดก่อน จากนั้นหน่วยงานหรือโรงเรียนที่จัดการศึกษาจะมีการวางแผนประจำปีอีกครั้งหนึ่ง กับในลักษณะที่สอง โรงเรียนมีการวางแผนเองเป็นการเฉพาะ โดยส่วนใหญ่จะเป็นแผนประจำปี ซึ่งในกรณีที่เป็นโรงเรียนเอกชนทั่วไป ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ หรืออาจารย์ใหญ่จะกำหนดแผนในการดำเนินงานประจำปีเอง ส่วนหน่วยงานสังกัดมูลนิธิต่าง ๆ การกำหนดแผนประจำปี นิยมให้ผู้ปฏิบัติงาน หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และมักจะมีการปรับเปลี่ยนแผนเป็นระยะ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เปลี่ยนไป

ทั้งนี้กระบวนการวางแผนของหน่วยงาน ปรากฏผลการวิเคราะห์

ตามตารางที่ 16

ตารางที่ 16 กระบวนการวางแผนของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่ (n = 18)	ร้อยละ	ความถี่ (n = 19)	ร้อยละ
1. แผนของหน่วยงานมีลักษณะอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
แผนปฏิบัติการประจำปี	16	88.89	18	94.74
แผนระยะ 2-4 ปี	7	38.89	6	31.58
แผนระยะ 5 ปี	3	16.67	1	5.26
อื่น ๆ (แผนเฉพาะกิจประจำวาระ หรือเทศกาล)	1	5.56	2	10.53
2. การจัดทำแผนดำเนินการโดยผู้ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ผู้บริหารหน่วยงาน เช่น ผู้อำนวยการ ครูใหญ่ ประธาน หรือ เลขาธิการ	16	88.89	15	78.95
คณะกรรมการบริหารหน่วยงาน	12	66.67	13	68.42
คณะกรรมการจัดทำแผน	15	83.33	8	42.11
อื่น ๆ (สมาชิก หรือ ครูทุกคน) ใน โรงเรียน	2	11.11	7	36.84
3. บุคลากรระดับผู้ปฏิบัติงานของท่านมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนอย่างไร (ตอบได้มาก กว่า 1 ข้อ)				
ได้รับแต่งตั้งเข้ามาเป็นกรรมการ	13	72.22	7	36.84
ได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นกรรมการ	6	33.33	5	26.32
หน่วยงานเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วน ร่วมในการวางแผน	9	50.00	12	63.16
หน่วยงานไม่เปิดโอกาสให้บุคลากร ระดับผู้ปฏิบัติงานร่วมวางแผน	-	-	-	-

ตารางที่ 16 (ต่อ)

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
	(n = 18)		(n = 19)	
4. หน่วยงานมีวิธีนำแผนไปปฏิบัติอย่างไร				
ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาปฏิบัติตามแผน	6	33.33	5	26.32
ฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับแผนไปปฏิบัติ	12	66.67	14	73.68

จากตารางที่ 16 พบว่า ในหน่วยงานรัฐบาล แผนของหน่วยงานส่วนใหญ่เป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ร้อยละ 88.89 การจัดทำแผนส่วนใหญ่ดำเนินการโดยผู้บริหารหน่วยงาน ร้อยละ 88.89 รองลงมาได้แก่คณะกรรมการจัดทำแผน ร้อยละ 83.33 บุคลากรระดับผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนได้ โดยได้รับแต่งตั้งเข้ามาเป็นกรรมการ ร้อยละ 72.22 และหน่วยงานมีวิธีนำแผนไปปฏิบัติ โดยให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับแผนไปปฏิบัติ ร้อยละ 66.67

สำหรับหน่วยงานเอกชน แผนของหน่วยงานส่วนใหญ่เป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ร้อยละ 94.74 การจัดทำแผนดำเนินการโดยมีผู้บริหารหน่วยงานเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 68.42 บุคลากรระดับผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนได้ด้วย การที่หน่วยงานเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน ร้อยละ 63.16 และหน่วยงานมีวิธีนำแผนไปปฏิบัติโดยให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับแผนไปปฏิบัติ ร้อยละ 73.68

แสดงให้เห็นว่า แผนของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนส่วนใหญ่เป็นแผนประจำปี โดยส่วนใหญ่การจัดจัดทำแผนดำเนินการจัดทำแผนดำเนินการโดยผู้บริหาร หรือคณะกรรมการบริหารหน่วยงาน ส่วนการเปิดโอกาสให้บุคลากรระดับผู้ปฏิบัติงานเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนจากการสัมภาษณ์ พบว่า หน่วยงานของเอกชนมีแนวโน้มการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนมากกว่าหน่วยงานรัฐบาล

การจัดสรรทรัพยากร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ปรากฏผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 17
 ตารางที่ 17 การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน
 ในกรุงเทพมหานคร

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
	(n = 18)		(n = 19)	
1. หน่วยงานของท่านมีวิธีการสรรหาบุคลากรอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
เปิดรับสมัครบุคคลทั่วไป	6	33.33	17	89.47
สรรหาผู้มีความสามารถจากแหล่งต่างๆ	7	38.89	14	73.68
เลือกมาจากบุคคลที่ใกล้ชิด	3	16.67	12	63.16
ต้นสังกัดจัดอัตรากำลังส่งไปให้	8	44.4	-	-
อื่น ๆ (รับจากบริษัทจัดหางาน, จัดอบรม อาสาสมัครก่อนแล้วจึงรับเข้าปฏิบัติงาน -	-	-	3	15.79
2. หน่วยงานของท่านมีวิธีการใช้บุคลากรอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ให้รับผิดชอบงานตามตำแหน่งที่	12	66.67	14	73.68
ให้รับผิดชอบงานในรูปของคณะกรรมการ	15	83.33	7	36.84
ให้รับผิดชอบงานตามโครงการ	16	88.89	15	78.95
มอบหมายงานเป็นรายบุคคล	16	88.89	13	68.42
อื่น ๆ (มอบงานให้ทำตามความถนัดและ ความสนใจ, มอบให้ปฏิบัติงานพิเศษ)	3	16.67	-	-
3. หน่วยงานของท่านมีวิธีทำบำรุงรักษาบุคลากร อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
อัตราเงินเดือนเหมาะสมกับงานที่ทำ	9	50.00	17	89.47

ตารางที่ 17 (ต่อ)

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่ (n = 18)	ร้อยละ	ความถี่ (n = 19)	ร้อยละ
มีสวัสดิการเช่นค่ารักษาพยาบาล ที่พัก	16	88.89	17	89.47
มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น	15	83.33	11	57.89
เปิดโอกาสให้พนักงานของตนได้อย่างเต็มที่	16	88.89	13	68.42
อื่น ๆ (เพิ่มสวัสดิการ เช่น ด้านการ ท่องเที่ยว, ส่งเสริมให้ฝึกอบรม, ได้เดินทางไปต่างประเทศ, ให้การ ช่วยเหลือยืมหรือได้รับเกียรติ, มีเงินพิเศษ) *	5	27.78	4	21.05
4. หน่วยงานของท่านมีวิธีพัฒนาบุคลากรอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ฝึกอบรม	18	100.00	19	100.00
ฝึกงาน	7	38.89	8	42.11
ฝึกขณะปฏิบัติงาน	5	27.78	6	31.58
ให้ลาศึกษาต่อในประเทศ	18	100.00	9	47.37
ให้ลาศึกษาต่อต่างประเทศ	6	33.33	4	21.05
ทัศนศึกษา	18	100.00	17	89.47
ดูงาน	18	100.00	16	84.21
อื่น ๆ (สนับสนุนให้ดูงานต่างประเทศ)	1	5.56	2	10.53
5. หน่วยงานของท่านมีวิธีการพิจารณาให้บุคลากร เลื่อนตำแหน่งอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ผู้บริหารหน่วยงานพิจารณา	12	66.67	15	78.95
คณะกรรมการพิจารณา	15	83.33	9	47.37

ตารางที่ 17 (ต่อ)

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
	(n = 18)		(n = 19)	
หัวหน้าฝ่ายเสนอให้ผู้บริหารพิจารณา	8	44.44	10	52.63
ให้ผู้ปฏิบัติงานมีสิทธิเสนอความเห็นเพื่อ				
ให้ผู้บริหารพิจารณา	6	33.33	5	26.32
ให้มีการเลือกตั้ง	-	-	2	10.53
อื่น ๆ (ประเมินจากผลงานทุกประเภท				
แล้วนำมาจัดอันดับ, สอบเพื่อปรับวุฒิ)	3	16.67	-	-
6. หน่วยงานของท่านได้รับงบประมาณสนับสนุน				
จากที่ได้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
งบประมาณของรัฐบาล	18	100.00	6	31.58
งบประมาณจากภาษีส่วนท้องถิ่น	8	44.44	-	-
เงินบำรุงการศึกษา	15	83.33	12	63.16
เงินบริจาคภายในประเทศ	11	61.11	5	26.32
เงินทุนจากองค์การระหว่างประเทศ	-	-	5	26.32
หน่วยงานหารายได้เอง	13	72.22	10	52.63
อื่น ๆ (มูลนิธิ, กรรมการการศึกษา				
ของโรงเรียน)	2	11.11	3	15.79
7. หน่วยงานของท่าน มีวิธีจัดสรรงบประมาณอย่างไร				
จัดแยกตามแผนงาน	-	-	3	15.79
จัดตามแผนงานหรือโครงการ	18	100.00	16	84.21

* ครูในโรงเรียนรัฐบาลซึ่งรับผิดชอบงานด้านการศึกษาพิเศษจะได้รับเงินเพิ่ม
 งบประมาณเดือนละ 2.000 บาท ครูในโรงเรียนจิตรลดา จะมีโอกาสไป
 ปฏิบัติงานในต่างประเทศ

จากตารางที่ 17 พบว่า การจัดสรรทรัพยากรในหน่วยงานรัฐบาล ส่วนใหญ่หน่วยงานจะมีวิธีสรรหาบุคลากร โดยต้นสังกัดจัดอัตรากำลังส่งไปให้ ร้อยละ 44.44 วิธีการใช้บุคลากรของหน่วยงานได้แก่การให้รับผิดชอบงานตามโครงการ และมอบหมายงานเป็นรายบุคคล ร้อยละ 88.89 หน่วยงานมีวิธีทำนุบำรุงบุคลากรด้วยการมีสวัสดิการ เช่น มีค่ารักษาพยาบาล ที่พัก และเปิดโอกาสให้พัฒนางานของตนได้อย่างเต็มที่ ร้อยละ 88.89 หน่วยงานมีวิธีพัฒนาบุคลากร โดยการ ฝึกอบรม ให้ลาศึกษาต่อในประเทศ ทั้งศึกษาและดูงาน ร้อยละ 100.00 วิธีการพิจารณา ให้บุคลากรเลื่อนตำแหน่ง จะมีคณะกรรมการพิจารณา ร้อยละ 83.33 ในส่วนของการได้รับงบประมาณสนับสนุน ส่วนใหญ่จะได้รับจากงบประมาณของรัฐบาล ร้อยละ 100.00 รองลงมาได้แก่เงินบำรุงการศึกษา ร้อยละ 83.33 และการจัดสรรงบประมาณจะจัดแยกตามแผนงานหรือโครงการ ร้อยละ 100.00

ในหน่วยงานเอกชน การสรรหาบุคลากรส่วนใหญ่จะใช้วิธีเปิดรับสมัครบุคคลทั่วไป ร้อยละ 89.47 วิธีการใช้บุคลากร จะให้รับผิดชอบงานตามโครงการ ร้อยละ 78.95 วิธีทำนุบำรุงรักษาบุคลากรของหน่วยงานเอกชนได้แก่การมีอัตรา เงินเดือนเหมาะสมกับงานที่ทำและมีสวัสดิการ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ที่พัก ร้อยละ 89.47 ส่วนในเรื่องของการพัฒนาบุคลากร จะได้แก่การฝึกอบรม ร้อยละ 100.00 รองลงมาได้แก่การทัศนศึกษา ร้อยละ 89.47 วิธีการพิจารณาให้บุคลากรเลื่อนตำแหน่งจะกระทำโดยให้ผู้บริหารหน่วยงานพิจารณา ร้อยละ 78.95 สำหรับด้านงบประมาณส่วนใหญ่จะได้รับจากเงินบำรุงการศึกษา ร้อยละ 63.16 รองลงมาได้แก่การที่หน่วยงานหารายได้เอง ร้อยละ 52.63 และวิธีการจัดสรรงบประมาณจะแยกตามแผนงานหรือโครงการ ร้อยละ 84.21

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารเพิ่มเติม พบว่า ในหน่วยงานของรัฐบาลจะมีปัญหาบุคลากรที่ต้นสังกัดส่งไปให้ไม่ตรงตามความต้องการของหน่วยงาน เช่นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้รับข้อมูลว่า เนื่องจากการจัดอัตรากำลังมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า บางปีครูศิลาปลาทิ้งออกไปแต่ครูที่ถูกส่งมาเป็นครูภาษาอังกฤษ ทำให้ไม่สอดคล้องกับความต้องการ ต่อกรณีเช่นเดียวกันนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลส่วนใหญ่ใช้วิธีจ้างครูพิเศษหรือจัดครูให้สอนแต่ละวิชาใหม่ตามความเหมาะสม ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรมการแพทย์ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ใช้วิธีขอครูจากวิทยาลัยครูสวนดุสิต ซึ่งเรียนด้านการศึกษาพิเศษมาฝึกสอน แล้วจ้างต่อไว้โดยใช้อัตราจ้างก่อนจะหาวิธีบรรจุโดยเร็ว ส่วนในงานเอกชน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน พบว่า โรงเรียนมีความคล่องตัวสูงในด้านการรับบุคลากร เนื่องจากสามารถรับครูได้เอง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะได้แก่การที่ครูลาออกหรือเปลี่ยนงานบ่อย ๆ

การจัดองค์การ

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน ในด้านการจัดการองค์การ ปรากฏผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 18
 ตารางที่ 18 การจัดการองค์การของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
	(n = 18)		(n = 19)	
1. หน่วยงานของท่าน มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารโดยวิธีใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
กำหนดตามกฎหมายหรือระเบียบ	10	55.56	4	21.05
กำหนดโดยผู้บริหารต้นสังกัด	9	50.00	5	26.32
กำหนดโดยคณะกรรมการบริหารต้นสังกัด	-	-	2	10.53
กำหนดโดยคณะกรรมการบริหารหน่วยงาน	2	11.11	15	78.95
กำหนดโดยผู้บริหารหน่วยงาน	6	33.33	6	31.58
อื่น ๆ (สมาชิกทุกคนในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการกำหนด)	1	5.56	1	5.26
2. หน่วยงานของท่าน มีคณะกรรมการบริหารหน่วยงานหรือไม่				
มี	18	100.00	19	100.00
ไม่มี	-	-	-	-
<u>ถ้ามี</u> คณะกรรมการบริหารหน่วยงานของท่านประกอบด้วย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ผู้บริหารหน่วยงาน	18	100.00	19	100.00
หัวหน้าฝ่ายประถมศึกษา	4	22.22	11	57.89
ตัวแทนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน	10	55.56	14	73.68
ผู้ทรงคุณวุฒิ	5	27.78	5	26.32
ตัวแทนจากเอกชน	4	22.22	2	10.53
อื่น ๆ (กรรมการชมรมหรือสมาคมครูผู้ปกครอง, คณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน, หัวหน้าแผนกหรือหมวดวิชา)	3	16.67	2	10.53

จากตารางที่ 18 พบว่า กระบวนการจัดองค์การในหน่วยงานรัฐบาล หน่วยงาน จะกำหนดโครงสร้างองค์การตามกฎหมาย หรือ ระเบียบ ร้อยละ 55.56 และหน่วยงานทุก หน่วยงานมีคณะกรรมการบริหารหน่วยงาน ร้อยละ 100.00 โดยคณะกรรมการบริหารหน่วยงาน จะประกอบด้วยผู้บริหารหน่วยงาน ร้อยละ 100.00 รองลงมาได้แก่ตัวแทนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ หัวหน้าฝ่ายประถมศึกษาและตัวแทนจากเอกชน ร้อยละ 55.56, 27.78 และ 22.22 ตามลำดับ

หน่วยงานเอกชน มีวิธีการกำหนดโครงสร้างองค์การโดยคณะกรรมการบริหารหน่วย งาน ร้อยละ 78.95 หน่วยงานทุกหน่วยงานมีคณะกรรมการบริหารหน่วยงาน ร้อยละ 100.00 รองลงมาได้แก่ ตัวแทนและบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน หัวหน้าฝ่ายประถมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ ร้อย- ละ 73.68, 57.89 และ 26.32 ตามลำดับ

ส่วนการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ของกรมสามัญศึกษา พบว่า แม้จะมีคณะกรรมการบริหารหน่วยงาน แต่ชุมชนก็เข้ามามีส่วนร่วมน้อย ซึ่งแตกต่างจากโรง- เรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่า ชุมชนเข้ามามีส่วน ร่วมในการจัดการศึกษามาก เพราะนอกจากมีการกำหนดให้มีคณะกรรมการในระดับโรงเรียน แล้ว ยังมีคณะกรรมการในระดับเขตด้วย ส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการประถม ศึกษาได้ในหลายระดับ

การดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ปรากฏผลการ
วิเคราะห์ตามตารางที่ 19

ตารางที่ 19 การดำเนินงานของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
	(n = 18)		(n = 19)	
1. หน่วยงานของท่าน มีวิธีการดำเนินงานอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ดำเนินงานตามแผนที่กำหนด	18	100.00	16	84.21
ดำเนินงานตามภารกิจที่รับผิดชอบของ แต่ละฝ่าย	16	88.89	14	73.68
ดำเนินงานตามคำสั่งของผู้บริหาร	16	88.89	12	63.16
ดำเนินงานตามมติคณะกรรมการบริหาร อื่น ๆ (ริเริ่มงานขึ้นมาใหม่และดำเนิน การได้เอง)	8 1	44.44 5.56	7 -	36.84 -
2. ผู้บริหารหน่วยงานของท่าน มีวิธีการตัดสินใจ สิ่งการอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ผู้บริหารตัดสินใจด้วยตนเอง	16	88.89	14	73.68
ผู้บริหารมอบอำนาจให้ผู้บริหารระดับ รองลงมา	10	55.56	12	63.16
มอบให้คณะกรรมการบริหารของหน่วย งานตัดสินใจ	7	38.89	9	47.37
มอบให้ผู้ปฏิบัติมีอำนาจในการตัดสินใจ	6	33.33	10	52.63
วิธีการตัดสินใจแตกต่างกันไปตามความ สำคัญของปัญหา	13	72.22	10	52.63

ตารางที่ 19 (ต่อ)

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
	(n = 18)		(n = 19)	
3. หน่วยงานของท่าน จัดให้มีการประสานงานภายในหน่วยงานอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ประสานงานโดยตรงกับบุคคล	5	83.33	10	52.63
ประสานงานโดยผ่านหัวหน้างาน	10	55.56	13	68.42
ประสานงานในหมู่คณะกรรมการ	6	33.33	5	26.32
4. หน่วยงานของท่าน จัดให้มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเป็นภาครัฐบาลอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ประสานงานกับผู้บริหารหน่วยงาน	15	83.33	11	57.89
ประสานงานในระดับเจ้าหน้าที่ด้วยกันโดยตรง	9	50.00	12	63.16
5. หน่วยงานของท่าน จัดให้มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เป็นภาคเอกชนอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ประสานงานกับผู้บริหารหน่วยงาน	12	66.67	12	63.16
ประสานงานในระดับเจ้าหน้าที่ด้วยกันโดยตรง	11	61.11	14	73.68

จากตารางที่ 19 พบว่า การดำเนินงานของหน่วยงานรัฐบาล ส่วนใหญ่จะดำเนินงานตามแผนที่กำหนด ร้อยละ 100.00 การตัดสินใจสั่งการส่วนใหญ่ ผู้บริหารจะตัดสินใจด้วยตนเอง ร้อยละ 88.89 รองลงมาได้แก่การที่ผู้บริหารมอบอำนาจให้ผู้บริหารรองลงมา ร้อยละ 55.56 การประสานงานในหน่วยงาน จะประสานงานโดยตรงกับบุคคลและประสานงานโดยผ่านหัวหน้างาน ร้อยละ 83.33 การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เป็นภาครัฐบาล ส่วนใหญ่จะประสานงานกับผู้บริหารหน่วยงาน ร้อยละ 83.33 การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เป็นภาคเอกชน ส่วนใหญ่จะประสานงานกับผู้บริหารงานหน่วยงาน ร้อยละ 66.67

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาล พบว่า หน่วยงานภายนอกซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐบาลที่ติดต่อประสานงานกันเป็นประจำ 5 อันดับแรกไม่รวมต้นสังกัดได้แก่ สำนักงานเขต กลุ่มโรงเรียนที่สังกัด ศึกษาธิการเขต สถาบันศึกษาศาสตร์ซึ่งนิสิตนักศึกษาฝึกสอน หน่วยอนามัย และสถานีตำรวจ

หน่วยงานภายนอกซึ่งเป็นหน่วยงานภาคเอกชนที่ติดต่อประสานงานกันเป็นประจำ 5 อันดับแรกได้แก่ ธนาคาร มูลนิธิเอกชน บริษัทห้างร้าน ผู้แทนชุมชน เช่น สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เป็นต้น

การดำเนินงานของหน่วยงานเอกชน ส่วนใหญ่จะดำเนินงานตามแผนที่กำหนด ร้อยละ 84.21 การตัดสินใจสั่งการ ส่วนใหญ่ผู้บริหารจะตัดสินใจสั่งการด้วยตนเอง ร้อยละ 73.68 รองลงมาได้แก่ การที่ผู้บริหารมอบอำนาจให้ผู้บริหารระดับรองลงมา ร้อยละ 63.16 การประสานงานภายในหน่วยงาน ส่วนใหญ่จะประสานงานโดยผ่านหัวหน้างาน ร้อยละ 68.42 การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เป็นภาครัฐบาล จะประสานงานในระดับเจ้าหน้าที่ด้วยกันโดยตรง ร้อยละ 63.16 ส่วนการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เป็นภาคเอกชน จะใช้วิธีปารประสานงานในระดับเจ้าหน้าที่ด้วยกันโดยตรงเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.68

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานเอกชน พบว่า หน่วยงานภายนอกซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐบาลที่ติดต่อประสานงานกันเป็นประจำ 5 อันดับแรกไม่รวมต้นสังกัดได้แก่ สำนักงานเขต โรงพยาบาล และสถานีอนามัย กรมประชาสัมพันธ์ หน่วยงานต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ และกลุ่มโรงเรียน

หน่วยงานภายนอก ซึ่งเป็นหน่วยงานภาคเอกชนที่ติดต่อประสานงานกันเป็นประจำ 5 อันดับแรกได้แก่ บริษัทห้างร้านต่าง ๆ มูลนิธิเอกชน สมาคมครู โรงเรียนราษฎร์ สำนักพิมพ์ และธนาคาร

การควบคุมงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ด้านการควบคุมงาน
ปรากฏผลการวิเคราะห์ ตามตารางที่ 20
ตารางที่ 20 การควบคุมงานของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
	(n = 18)		(n = 19)	
1. หน่วยงานของท่านมีวิธีการควบคุมการปฏิบัติงาน				
งานของบุคคลให้เป็นไปตามแผนของหน่วยงานอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ผู้บริหารควบคุมด้วยตนเอง	15	83.33	14	73.68
มอบอำนาจให้ผู้บริหารระดับรองลงมา	17	94.44	10	52.63
มีคณะกรรมการควบคุม	11	61.11	7	36.84
หัวหน้าฝ่ายควบคุม	9	50.00	11	57.89
ควบคุมโดยการใช้แผนปฏิบัติการ	14	77.78	11	57.89
ควบคุมโดยใช้การรายงานด้วยวาจา	9	50.00	8	42.11
ควบคุมโดยใช้การรายงานด้วยเอกสาร	13	72.22	11	57.89
2. หน่วยงานของท่าน มีวิธีควบคุมการใช้งบประมาณ				
อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ผู้บริหารควบคุมด้วยตนเอง	13	72.22	10	52.63
มอบอำนาจให้ผู้บริหารระดับรองลงมา	10	55.56	6	31.58
มีคณะกรรมการควบคุม	14	77.78	8	42.11
หัวหน้าฝ่ายควบคุม	3	16.67	11	57.89
ควบคุมโดยการใช้แผนปฏิบัติการ	8	44.44	8	42.11
ควบคุมโดยระบบบัญชี	13	72.22	13	68.42

ตารางที่ 20 (ต่อ)

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่ (n = 18)	ร้อยละ	ความถี่ (n = 19)	ร้อยละ
3. หน่วยงานของท่าน มีวิธีการรายงานผลการปฏิบัติงานบุคลากรอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
รายงานด้วยวาจา	9	50.00	10	52.63
รายงานด้วยเอกสาร	18	100.00	13	78.95
รายงานด้วยการเสนอต่อที่ประชุม	14	77.78	15	78.95
4. หน่วยงานของท่าน มีการตรวจสอบและประเมินผล การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างน้อยเพียงใด				
1 ครั้งต่อปี	2	11.11	6	31.58
2 ครั้งต่อปี	13	72.22	9	47.37
3 ครั้งต่อปี	1	5.56	1	5.26
4 ครั้งต่อปี	1	5.56	-	-
อื่น ๆ (ประเมินตามวาระ ไม่ได้กำหนด จำนวนครั้งแน่นอน)	1	5.56	3	15.79

จากตารางที่ 20 พบว่า การควบคุมการปฏิบัติงานของบุคคลให้เป็นไปตามแผนของ
หน่วยงานรัฐบาล ส่วนใหญ่ผู้บริหารจะมอบอำนาจให้ผู้บริหารระดับรองลงมา ร้อยละ 94.44
รองลงมาได้แก่ผู้บริหารควบคุมด้วยตนเอง ร้อยละ 83.33 วิธีควบคุมการใช้งบประมาณ ส่วน
ใหญ่จะมีคณะกรรมการควบคุม ร้อยละ 77.78 รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารควบคุมด้วยตนเอง และ
ควบคุมด้วยระบบบัญชี ร้อยละ 72.22วิธีการรายงานผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ส่วนใหญ่
จะรายงานด้วยเอกสาร ร้อยละ 100.00 และหน่วยงานจะมีการตรวจสอบและประเมินผลการ
ปฏิบัติงานของบุคลากรประมาณ 2 ครั้งต่อปี ร้อยละ 72.22

ในหน่วยงานเอกชน การควบคุมการปฏิบัติงานของบุคคลให้เป็นไปตามแผนงานของ
หน่วยงาน ส่วนใหญ่ผู้บริหารจะควบคุมด้วยตนเอง ร้อยละ 73.68 รองลงมาได้แก่หัวหน้าฝ่าย
ควบคุม ควบคุมโดยการใช้แผนปฏิบัติการ และควบคุมโดยการรายงานด้วยเอกสาร ร้อยละ
57.89 วิธีควบคุมการใช้งบประมาณ จะควบคุมด้วยระบบบัญชีเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 68.42
รองลงมาได้แก่หัวหน้าฝ่ายควบคุม ร้อยละ 57.89 การรายงานผลการปฏิบัติงานของบุคลากร
ส่วนใหญ่ใช้วิธีรายงานด้วยการเสนอต่อที่ประชุม และรายงานด้วยเอกสาร ร้อยละ 78.95
ส่วนการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรจะประมาณ 2 ครั้งต่อปี ร้อยละ
47.37

1.4 ปัจจัยนำออก

จากการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งประกอบด้วยรายงานการศึกษาไทย ขอบสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ รายงานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ รายงานการศึกษาเอกชน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจสภาพการจัดการประถมศึกษา แบบวัดความพึงพอใจในการทำงาน และแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของผู้บริหารและครู ของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ พบว่า

1.4.1 จำนวนนักเรียนที่จบการศึกษาและอัตราการเรียนต่อ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ เกี่ยวกับจำนวนนักเรียนด้านการศึกษาและอัตราการเรียนต่อ ปรากฏผลตามตารางที่ 21

ตารางที่ 21 จำนวนนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2535 ของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร

รายการ	รัฐบาล		เอกชน	
	ความถี่ (n = 63)	ร้อยละ	ความถี่ (n = 67)	ร้อยละ
1. จำนวนนักเรียนที่จบการศึกษา				
ต่ำกว่า 100 คน	33	52.38	31	46.27
100-200 คน	23	36.51	12	17.91
มากกว่า 200 คน	7	11.11	24	35.82

จากตารางที่ 21 พบว่า จำนวนนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2535 ของหน่วยงานรัฐบาล ส่วนใหญ่จะมีจำนวนต่ำกว่า 100 คน ร้อยละ 52.38 ของลงมาได้แก่ จำนวน 100-200 คน ร้อยละ 36.51

ในหน่วยงานเอกชน จำนวนนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2535 จะมีจำนวนต่ำกว่า 100 คน ร้อยละ 46.27 รองลงมาได้แก่ มากกว่า 200 คน ร้อยละ 35.82

อัตราการเรียนต่อของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น จากการวิเคราะห์แบบสำรวจ พบว่า หน่วยงานรัฐบาลเรียนต่อ ร้อยละ 93.50 ส่วนหน่วยงาน

เอกชนเรียนต่อ ร้อยละ 93.00 ซึ่งต่อกรณีนี้ เมื่อศึกษาข้อมูลจากสถิติการศึกษาของกระทรวง
ศึกษาธิการ โดยเปรียบเทียบอัตราการเรียนต่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั่วประเทศที่เข้า
ศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า มีเพียงร้อยละ 54.78 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535:23)
ฉะนั้นแสดงว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานครมีอัตราการเรียนต่อที่สูงกว่านัก
เรียนทั่วประเทศ

1.4.2 ผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพทางการศึกษา

การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพทางการศึกษา โดยใช้การ
วิเคราะห์เอกสารรายงานการศึกษาไทยของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และแบบสำรวจ
สภาพการจัดการประถมศึกษา

หน่วยงานรัฐบาล

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาสร้างเสริม
ประสบการณ์ชีวิต (สปช.) เท่ากับ 1.94 วิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย (สสน.) เท่ากับ 2.37
และวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ (กพอ.) เท่ากับ 2.49

หน่วยงานเอกชน

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาสร้าง-
เสริมประสบการณ์ชีวิต (สปช.) เท่ากับ 2.49 วิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย (สสน.)
เท่ากับ 2.83 และวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ (กพอ.) เท่ากับ 2.60

ประสิทธิภาพทางการศึกษา

อัตราการคงอยู่ของนักเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ ทั้งหน่วยงานรัฐบาลและ
เอกชน ร้อยละ 83

อัตราการเลื่อนชั้นของนักเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ ทั้งหน่วยงานรัฐบาล
และเอกชน มีค่าระหว่าง 0.92-0.97

อัตราซ้ำชั้นของนักเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ ทั้งหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน
มีค่าระหว่าง 0.01-0.08

อัตราการออกกลางคันของนักเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ ทั้งหน่วยงานรัฐบาล
และเอกชน มีค่าระหว่าง 0.000-0.033 โดยชั้นที่มีอัตราการออกกลางคันสูงสุดได้แก่ ชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 4 ส่วนชั้นที่ไม่มีการออกกลางคันเลย ได้แก่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

อัตราสูญเสียทางการศึกษา ของการจัดการประถมศึกษาทั่วประเทศ ทั้งหน่วยงาน
รัฐบาลและเอกชน เท่ากับ 1.10

ประสิทธิภาพทางการศึกษาของการจัดการประถมศึกษาทั่วประเทศ ทั้งหน่วยงาน
รัฐบาลและเอกชน เท่ากับ 0.91 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2536 : 52-57)

1.4.3 ค่าใช้จ่ายรายหัว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจสภาพการจัดการประถมศึกษา พบว่า
ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร หน่วยงาน
รัฐบาลเป็นเงินคนละ 2,760.50 บาทต่อปี หน่วยงานเอกชนเป็นเงินคนละ 4,748.67 บาท
ต่อปี ซึ่งนับว่ามีความแตกต่างกันค่อนข้างสูง และจากการวิเคราะห์รายงานการศึกษาของ
กรุงเทพมหานคร พบว่า เฉพาะนักเรียนประถมศึกษาของกรุงเทพมหานครมีค่าใช้จ่ายรายหัว
2,142.07 บาทต่อปี และจากการวิเคราะห์ข้อมูลรายงานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวของเด็กประถมศึกษาในกรุงเทพ
มหานครคนละ 2,113.19 บาทต่อปี

ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนระดับประถมศึกษาทั่วประเทศ ทั้งหน่วยงานรัฐบาล
และเอกชน เป็นเงินคนละ 5,450.60 บาท ต่อปี แบ่งเป็นงบดำเนินการ 4,933.60 บาท
และงบลงทุน 517 บาท (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 60) ซึ่งต่อ
กรณีค่าใช้จ่ายนี้ หากพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายรายหัวสำหรับนักเรียน นักศึกษาใน
ระดับอื่น เช่น มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา ฝึกหัดครู และอุดมศึกษา จะพบว่าค่าใช้จ่ายรายหัวต่ำ
กว่าระดับอื่น ๆ แต่เมื่อพิจารณาถึงงบประมาณโดยรวม พบว่า งบประมาณด้านการประถมศึกษา
มีจำนวน ถึง 33,020.9 ล้านบาท หรือร้อยละ 55.07 ของงบประมาณด้านการศึกษาทั้งหมด
ซึ่งจัดได้ว่าเป็นอัตราส่วนที่สูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536:163)

1.4.4 ความพึงพอใจในการทำงานของผู้บริหารและครู การวิเคราะห์ความพึงพอใจในการทำงาน

การวิเคราะห์ความพึงพอใจในการทำงาน โดยใช้แบบวัดความพึงพอใจในการทำงานของผู้บริหารและครูของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน และปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการทำงาน ประกอบด้วยประเด็นในการวิเคราะห์ 2 ประเด็น ได้แก่

1. ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานและความพึงพอใจในการทำงาน
2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานกับความพึงพอใจในการทำงาน

ทั้งนี้เป็นการวิเคราะห์และแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแต่ละกลุ่มอันได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารของหน่วยงานรัฐบาล 2) กลุ่มครูของหน่วยงานรัฐบาล 3) กลุ่มผู้บริหารของหน่วยงานเอกชน 4) กลุ่มครูของหน่วยงานเอกชน

การวิเคราะห์ตัวแปรอิสระ (x) ที่เป็นปัจจัยสัมพันธ์กับการพยากรณ์ตัวแปรตาม (Y) ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ทางสถิติ เพื่อให้สะดวกต่อการแปรผลดังนี้

Y	หมายถึง	ความพึงพอใจในการทำงาน
x_1	หมายถึง	เงินเดือน
x_2	หมายถึง	ผลประโยชน์ ก่อกูล
x_3	หมายถึง	ความมั่นคงในการปฏิบัติงาน
x_4	หมายถึง	ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
x_5	หมายถึง	สภาพแวดล้อมในการทำงาน
x_6	หมายถึง	ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา
x_7	หมายถึง	ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา
x_8	หมายถึง	การปกครองบังคับบัญชา
x_9	หมายถึง	การนิเทศงาน
x_{10}	หมายถึง	นโยบายและการบริหาร
x_{11}	หมายถึง	ความก้าวหน้า
x_{12}	หมายถึง	ความรับผิดชอบ
x_{13}	หมายถึง	ลักษณะงานที่ปฏิบัติ
x_{14}	หมายถึง	การได้รับการยอมรับนับถือ
x_{15}	หมายถึง	ความสำเร็จในงาน

กลุ่มผู้บริหารของหน่วยงานรัฐบาล

ตารางที่ 22 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานแสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ
ตัวแปรตาม (Y) และตัวแปรอิสระ (x) ทุกตัว ของผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาล

ตัวแปร		\bar{x}	S.D.
ความพึงพอใจในการทำงาน	(Y)	4.81	0.88
เงินเดือน	(x_1)	3.20	0.90
ผลประโยชน์แก่กุล	(x_2)	3.87	0.59
ความมั่นคงในการปฏิบัติงาน	(x_3)	4.23	0.63
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	(x_4)	4.27	0.55
สภาพแวดล้อมในการทำงาน	(x_5)	3.65	0.81
ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	(x_6)	3.97	1.00
ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา	(x_7)	4.03	0.59
การปกครองบังคับบัญชา	(x_8)	3.87	0.95
การนิเทศงาน	(x_9)	4.08	0.74
นโยบายและการบริหาร	(x_{10})	3.86	0.98
ความก้าวหน้า	(x_{11})	3.95	0.83
ความรับผิดชอบ	(x_{12})	4.41	0.47
ลักษณะงานที่ปฏิบัติ	(x_{13})	4.29	0.57
การได้รับการยอมรับนับถือ	(x_{14})	4.24	0.56
ความสำเร็จในงาน	(x_{15})	4.29	0.46

จากตารางที่ 22 พบว่า

1. ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม (Y) ซึ่งหมายถึงความพึงพอใจในการทำงานเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.88 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าคะแนนที่กำหนดแล้ว ผู้บริหารของหน่วยงานรัฐบาลมีความพึงพอใจในการทำงานในระดับปานกลาง

2. ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระต่าง ๆ (x) พบว่ามีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.20-4.41 โดยมีค่า x_{12} ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุด และ x_1 ให้ค่าเฉลี่ยต่ำสุด และมีค่าการกระจายระหว่าง 0.46-1.00 โดย x_6 มีค่าการกระจายสูงสุด ส่วน x_{15} มีค่าการกระจายต่ำสุด ในจำนวนตัวแปรอิสระทั้ง 15 ตัว ผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาลมีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยกับตัวแปรทุกตัว ยกเว้นตัวแปรอิสระ x_1 ผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาลมีความเห็นในระดับไม่แน่ใจ

ตารางที่ 23 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน (Intercorrelation) ระหว่างตัวแปรตาม (Y) กับค่าตัวแปรอิสระ (x) และระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง ของกลุ่มผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาล โดยใช้สูตร Pearson Product Moment

ตัวแปร	Y	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄	x ₅	x ₆	x ₇	x ₈	x ₉	x ₁₀	x ₁₁	x ₁₂	x ₁₃	x ₁₄	x ₁₅
Y	1.0000**															
x ₁	.1866	1.0000**														
x ₂	.3720*	.4561**	1.0000**													
x ₃	.5376**	.4516**	.5909**	1.0000**												
x ₄	.6037**	.0673	.4307**	.6327**	1.0000**											
x ₅	.1639	.3394*	.4108**	.3693	.1696	1.0000**										
x ₆	.8005**	.2176	.4392**	.6420**	.6417**	.2441	1.0000**									
x ₇	.4272**	.1537	.4916**	.6124**	.6191**	.4323**	.6543**	1.0000**								
x ₈	.7127**	.1665	.3805	.5800**	.3890**	.2746	.8014**	.6463**	1.0000**							
x ₉	.5397**	.2426	.4927**	.6466**	.4589**	.2563	.6588**	.6371**	.6081**	1.0000**						
x ₁₀	.6976**	.2336	.4116**	.5645**	.4649**	.5712**	.7687**	.6780**	.8367**	.6945**	1.0000**					
x ₁₁	.7282**	.1098	.3390*	.4473**	.5289**	.3872**	.7958**	.6040**	.7598**	.6525**	.8551**	1.0000**				
x ₁₂	.2121	.0419	.4029	.4702**	.5926**	.3529	.4496**	.6091**	.1973	.4237**	.2965*	.3504	1.0000**			
x ₁₃	.5225**	.3026*	.4213**	.6154**	.7089**	.4152**	.6760**	.6627**	.5550**	.4058**	.6085**	.6280**	.6819**	1.0000**		
x ₁₄	.5437**	.1666	.4741**	.7556**	.7140**	.2690	.6915**	.7612**	.5872**	.7293**	.5840**	.6869**	.7500**	.7604**	1.0000**	
x ₁₅	.2110	.1441	.5393**	.4965**	.5811**	.4177**	.5440**	.6338**	.2572	.4707**	.3390**	.3465	.7565**	.6664**	.6189**	1.0000**

* P<.01 ** P<.001

จากตารางที่ 23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ยกเว้น Y กับ x_2 , x_1 กับ x_5 , x_2 กับ x_{11} และ x_{10} กับ x_{12} มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (x) และตัวแปรตาม (Y) พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้แก่ x_3 , x_4 , x_6 , x_7 , x_8 , x_9 , x_{10} , x_{11} , x_{13} และ x_{14} โดยตัวแปรอิสระที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดคือ $x_6 = .8005$ รองลงมาคือ $x_{11} = 7282$ และ $x_8 = 7127$

แสดงว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานของผู้บริหารหน่วยงานรัฐบาล สูงสุด 3 อันดับแรกได้แก่ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความก้าวหน้า และการปกครองบังคับบัญชา ตามลำดับ

กลุ่มครูของหน่วยงานรัฐบาล

ตารางที่ 24 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานแสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ
ตัวแปรตาม (Y) และตัวแปรอิสระ (x) ทุกตัว ของกลุ่มครูหน่วยงานเอกชน

ตัวแปร		\bar{x}	S.D.
ความพึงพอใจในการทำงาน	(Y)	4.39	0.74
เงินเดือน	(x_1)	2.87	1.16
ผลประโยชน์ที่ก่อคุณ	(x_2)	3.75	0.61
ความมั่นคงในการปฏิบัติงาน	(x_3)	3.85	0.66
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	(x_4)	4.01	0.66
สภาพแวดล้อมในการทำงาน	(x_5)	3.66	0.74
ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	(x_6)	3.77	0.80
ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา	(x_7)	3.64	0.70
การปกครองบังคับบัญชา	(x_8)	3.62	0.95
การนิเทศงาน	(x_9)	3.73	0.78
นโยบายและการบริหาร	(x_{10})	3.71	0.87
ความก้าวหน้า	(x_{11})	3.93	0.74
ความรับผิดชอบ	(x_{12})	4.18	0.51
ลักษณะงานที่ปฏิบัติ	(x_{13})	3.99	0.70
การได้รับการยอมรับนับถือ	(x_{14})	4.03	0.53
ความสำเร็จในงาน	(x_{15})	4.10	0.50

จากตารางที่ 24 พบว่า

- ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม (Y) ซึ่งหมายถึงความพึงพอใจในการทำงาน เท่ากับ 4.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.74 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าคะแนนที่กำหนดแล้ว ครูของหน่วยงานรัฐบาลมีความพึงพอใจในการทำงานในระดับเล็กน้อย

2. ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระต่าง ๆ (x) พบว่ามีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.87-4.18 โดยมีค่า x_{12} ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุด และ x_1 ให้ค่าเฉลี่ยต่ำสุดและมีค่าการกระจายระหว่าง 0.50-1.16 โดย x_1 มีค่าการกระจายสูงสุด ส่วน x_{15} มีค่าการกระจายต่ำสุด ในจำนวนตัวแปรอิสระทั้ง 15 ตัว ครูของหน่วยงานรัฐบาลมีความเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยกับตัวแปรอิสระทุกตัว ยกเว้นตัวแปรอิสระ x_1 ครูของหน่วยงานรัฐบาลมีความเห็นในระดับไม่แน่ใจ

ตารางที่ 25 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน (Intercorrelation) ระหว่างตัวแปรตาม (Y) กับตัวแปรอิสระ (x) และระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง ของกลุ่มครูหน่วยงานรัฐบาล โดยใช้หลักสูตร Pearson Product Moment

ตัวแปร	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅
Y	1.0000**															
X ₁	.3068**	1.0000**														
X ₂	.1669	.5084**	1.0000**													
X ₃	.3355**	.3835**	.5807**	1.0000**												
X ₄	-.0335	.1955*	.5814**	.3613**	1.0000**											
X ₅	.1645	.2912**	.5069**	.4516**	.5074**	1.0000**										
X ₆	.4181**	.3626**	.5289**	.6142**	.2889**	.5090**	1.0000**									
X ₇	.3968**	.3545**	.5138**	.6392**	.3377**	.4569**	.7486**	1.0000**								
X ₈	.4380**	.4306**	.5794**	.5916**	.3002**	.5113**	.8396**	.7268**	1.0000**							
X ₉	.1497	.2485**	.3884**	.3123**	.3195**	.4300**	.5018**	.3947**	.4534**	1.0000**						
X ₁₀	.3192**	.3583**	.5507**	.4923**	.3748**	.5470**	.7591**	.6171**	.7331**	.6281**	1.0000**					
X ₁₁	.2837**	.3298**	.3412*	.4477**	.4005**	.6261**	.6855**	.5476**	.4653**	.5905**	.7890**	1.0000**				
X ₁₂	.0060**	-.0040	.2280*	.1531	.3659**	.3292**	.3951**	.2904**	.3095**	.2659**	.4148**	.4358**	1.0000**			
X ₁₃	.2669**	.3302*	.4812**	.4524**	.2201*	.4428**	.6868**	.6691**	.6183**	.4653**	.6440**	.6371**	.3757**	1.0000**		
X ₁₄	.1546**	.3646**	.5090**	.4857**	.4426**	.4724**	.5754**	.6187**	.6202**	.4670**	.6318**	.5779**	.4585**	.6327**	1.0000**	
X ₁₅	-.0373	.1610	.3436**	.3473**	.4243**	.3048**	.3376**	.3602**	.3289**	.3485**	.4664**	.2984**	.5537**	.3972**	.6823**	1.0000**

* P<.01 ** P<.001

จากตารางที่ 25 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง พบว่า ทุกตัวมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ยกเว้น x_1 กับ x_4 , x_1 กับ x_{13} , x_2 กับ x_{11} , x_2 และ x_4 กับ x_{13} มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ x_1 กับ x_{12} , x_4 กับ Y และ x_{15} กับ Y มีความสัมพันธ์ในทางลบอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (x) และตัวแปรตาม (Y) พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้แก่ x_1 , x_3 , x_6 , x_7 , x_8 , x_{10} , x_{11} , x_{12} , x_{13} และ x_{14} โดยตัวแปรอิสระที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ $x_8 = .4380$ รองลงมาคือ $x_6 = .4181$ และ $x_7 = .3968$

แสดงว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานของครูหน่วยงานรัฐบาลสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การปกครองบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับ

กลุ่มผู้บริหารของหน่วยงานเอกชน

ตารางที่ 26 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานแสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรตาม (Y) และตัวแปรอิสระ (x) ทุกตัว ของกลุ่มผู้บริหาร หน่วยงานเอกชน

ตัวแปร		\bar{x}	S.D.
ความพึงพอใจในการทำงาน	(Y)	4.75	0.64
เงินเดือน	(x ₁)	3.35	0.83
ผลประโยชน์ที่ก่อคุณ	(x ₂)	3.93	0.52
ความมั่นคงในการปฏิบัติงาน	(x ₃)	3.97	0.58
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	(x ₄)	4.11	0.61
สภาพแวดล้อมในการทำงาน	(x ₅)	3.75	0.67
ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	(x ₆)	3.92	0.73
ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา	(x ₇)	3.67	0.57
การปกครองบังคับบัญชา	(x ₈)	3.83	0.70
การนิเทศงาน	(x ₉)	3.88	0.62
นโยบายและการบริหาร	(x ₁₀)	3.84	0.64
ความก้าวหน้า	(x ₁₁)	3.81	0.51
ความรับผิดชอบ	(x ₁₂)	4.14	0.52
ลักษณะงานที่ปฏิบัติ	(x ₁₃)	3.93	0.62
การได้รับการยอมรับนับถือ	(x ₁₄)	4.06	0.55
ความสำเร็จในงาน	(x ₁₅)	4.01	0.54

จากตารางที่ 26 พบว่า

- ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม (Y) ซึ่งหมายถึงความพึงพอใจในการทำงาน เท่ากับ 4.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.64 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าคะแนนที่กำหนดแล้ว ผู้บริหารของหน่วยงานเอกชนมีความพึงพอใจในการทำงานในระดับปานกลาง

2. ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระต่าง ๆ (x) พบว่า มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.35-4.14 โดยมีค่า x_{12} ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุด และ x_1 ให้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และมีค่าการกระจายระหว่าง 0.51-0.83 โดย x_1 มีค่าการกระจายสูงสุด ส่วน x_{11} มีค่าการกระจายต่ำสุด ในจำนวนตัวแปรอิสระทั้ง 15 ตัว ผู้บริหารของหน่วยงานรัฐบาลมีความเห็นในระดับ เห็นด้วยกับตัวแปรอิสระทุกตัว ยกเว้นตัวแปรอิสระ x_1 ผู้บริหารของหน่วยงานเอกชนมีความเห็นในระดับไม่แน่ใจ

ตารางที่ 27 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน (Intercorrelation) ระหว่างตัวแปร (Y) กับตัวแปรอิสระ (x) และระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง ของกลุ่มผู้บริหารหน่วยงานเอกชน โดยใช้สูตร Pearson Product Moment

ตัวแปร	Y	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄	x ₅	x ₆	x ₇	x ₈	x ₉	x ₁₀	x ₁₁	x ₁₂	x ₁₃	x ₁₄	x ₁₅
Y	1.0000**															
x ₁	.4037	1.0000**														
x ₂	.5558*	.3663*	1.0000**													
x ₃	.4514**	.3557*	.6732**	1.0000**												
x ₄	.3919**	.2081	.5258**	.4358**	1.0000**											
x ₅	.5511**	.4788**	.5533**	.4870**	.4602**	1.0000**										
x ₆	.6767**	.4204**	.6036**	.4811**	.4660**	.5771**	1.0000**									
x ₇	.4901**	.3426*	.5241**	.4086**	.6100**	.5727**	.5037**	1.0000**								
x ₈	.5460**	.4814**	.4924**	.4739**	.4958**	.6373**	.7564**	.5065**	1.0000**							
x ₉	.3956**	.3682*	.3312*	.3165*	.5855**	.5774**	.4574**	.5659**	.5297**	1.0000**						
x ₁₀	.6083**	.3986**	.6710**	.5687**	.6012**	.6513**	.7708**	.5315**	.7879**	.4867**	1.0000**					
x ₁₁	.6536**	.4157**	.4905**	.5214**	.5992**	.5953**	.6738**	.4532**	.6433**	.5760**	.6982**	1.0000**				
x ₁₂	.4921**	.2446	.4976**	.5364**	.5108**	.5307**	.6016**	.4655**	.5803**	.5540**	.6421**	.6257**	1.0000**			
x ₁₃	.5613**	.4625**	.5405**	.3889**	.5365**	.5940**	.6747**	.5559**	.5420**	.6928**	.6030**	.6382**	.7423**	1.0000**		
x ₁₄	.5662**	.3727**	.4925**	.3746**	.6244**	.5841**	.7165**	.5635**	.7128**	.6624**	.6933**	.6491**	.7284**	.7870**	1.0000**	
x ₁₅	.4568**	.1826	.3524**	.4021**	.5334**	.5084**	.5201**	.6270**	.5763**	.7064**	.5629**	.5722**	.6656**	.6159**	.7049**	1.0000**

* P<.01 **P<.001

จากตารางที่ 27 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระด้วยตนเอง พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .001 ยกเว้น x_2 กับ Y , x_2 กับ x_1 , x_3 กับ x_1 , x_9 กับ x_1 , x_9 กับ x_2 และ x_9 กับ x_3 มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (x) และตัวแปรตาม (Y) พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้แก่ x_3 , x_4 , x_5 , x_6 , x_7 , x_8 , x_9 , x_{10} , x_{11} , x_{12} , x_{13} , x_{14} และ x_{15} โดยตัวแปรอิสระที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ $x_6 = .6767$ รองลงมา คือ $x_{11} = .6536$, และ $x_{10} = .6083$

แสดงว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานของผู้บริหารหน่วยงานเอกชน สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ความสัมพันธ์กับผู้บริหารบัญชา ความก้าวหน้า และ นโยบายและการบริหารตามลำดับ

กลุ่มครูของหน่วยงานเอกชน

ตารางที่ 28 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานแสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรตาม (Y) และตัวแปรอิสระ (x) ทุกตัว ของกลุ่มครู หน่วยงานเอกชน

ตัวแปร		\bar{x}	S.D.
ความพึงพอใจในการทำงาน	(Y)	4.64	0.72
เงินเดือน	(x_1)	3.13	0.99
ผลประโยชน์แก่กุล	(x_2)	3.86	0.66
ความมั่นคงในการปฏิบัติงาน	(x_3)	3.84	0.59
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	(x_4)	4.10	0.57
สภาพแวดล้อมในการทำงาน	(x_5)	3.69	0.74
ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	(x_6)	3.82	0.60
ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา	(x_7)	3.65	0.68
การปกครองบังคับบัญชา	(x_8)	3.83	0.75
การนิเทศงาน	(x_9)	3.81	0.65
นโยบายและการบริหาร	(x_{10})	3.74	0.64
ความก้าวหน้า	(x_{11})	3.72	0.64
ความรับผิดชอบ	(x_{12})	4.10	0.45
ลักษณะงานที่ปฏิบัติ	(x_{13})	3.93	0.57
การได้รับการยอมรับนับถือ	(x_{14})	3.99	0.47
ความสำเร็จในงาน	(x_{15})	4.01	0.50

จากตารางที่ 28 พบว่า

1. ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม (Y) ซึ่งหมายถึงความพึงพอใจในการทำงาน เท่ากับ 4.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.74 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าคะแนนที่กำหนดแล้ว ครูของหน่วยงานเอกชนมีความพึงพอใจในการทำงานในระดับปานกลาง

2. ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระต่าง ๆ (x) พบว่า มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.13-4.10 โดยมีค่า x_{12} และ x_4 ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุด และ x_1 ให้ค่าเฉลี่ยต่ำสุด และมีค่าการกระจายระหว่าง 0.45-0.99 โดย x_1 มีค่าการกระจายสูงสุด ส่วน x_{12} มีค่าการกระจายต่ำสุด ในจำนวนตัวแปรอิสระทั้ง 15 ตัว ครูของหน่วยงานเอกชนมีความเห็นในระดับเห็นด้วยกับตัวแปรอิสระทุกตัว ยกเว้นตัวแปรอิสระ x_1 ครูของหน่วยงานเอกชนมีความเห็นในระดับไม่แน่ใจ

ตารางที่ 29 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน (Intercorrelation) ระหว่างตัวแปรตาม (Y) กับตัวแปรอิสระ (x) และระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง ของกลุ่มครูหน่วยงานเอกชน โดยใช้สูตร Pearson Product Moment

ตัวแปร	Y	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄	x ₅	x ₆	x ₇	x ₈	x ₉	x ₁₀	x ₁₁	x ₁₂	x ₁₃	x ₁₄	x ₁₅
Y	1.0000**															
x ₁	.5493**	1.0000**														
x ₂	.3986*	.4269*	1.0000**													
x ₃	.3950**	.5157*	.5800**	1.0000**												
x ₄	.2958**	.2228**	.3866**	.3200**	1.0000**											
x ₅	.3508**	.4680**	.3865**	.4517**	.3938**	1.0000**										
x ₆	.3324**	.4088**	.5227**	.4440**	.3419**	.5046**	1.0000**									
x ₇	.4391**	.4402*	.4574**	.4004**	.4360**	.4337**	.5660**	1.0000**								
x ₈	.3652**	.4924**	.4706**	.5071**	.3624**	.4653**	.6111**	.6054**	1.0000**							
x ₉	.3126**	.3497**	.3342**	.4026**	.2059**	.4310**	.4381**	.5253**	.5860**	1.0000**						
x ₁₀	.3844**	.4537**	.5005**	.5207**	.2356**	.5492**	.5507**	.5665**	.6223**	.5687**	1.0000**					
x ₁₁	.4433**	.3768**	.4590**	.4924**	.3267**	.4655**	.4679**	.5669**	.5794**	.5425**	.6544**	1.0000**				
x ₁₂	.3509**	.2857**	.4277**	.4116**	.3715**	.2632**	.3952**	.2761**	.3739**	.3238**	.4297*	.4015**	1.0000**			
x ₁₃	.4131**	.4077**	.4609**	.5034**	.4008**	.3633**	.3672**	.3901**	.4783**	.3757**	.4898**	.5677**	.5917**	1.0000**		
x ₁₄	.4879**	.3091**	.4670**	.4610**	.4373**	.4308**	.5053**	.4555**	.4789**	.4563**	.4045**	.5414**	.5755**	.5062**	1.0000**	
x ₁₅	.4318**	.2657**	.2750**	.4058**	.3359**	.3370**	.3441**	.2923**	.3547**	.3295**	.3950**	.3815**	.5341**	.4327**	.5632**	1.0000**

* P<.01 ** P<.001

จากตารางที่ 29 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ยกเว้น x_2 กับ Y , x_2 กับ x_1 , x_3 กับ x_1 และ x_7 กับ x_1 มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (x) และตัวแปรตาม (Y) พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้แก่ x_1 , x_3 , x_4 , x_5 , x_6 , x_7 , x_8 , x_9 , x_{10} , x_{11} , x_{12} , x_{13} , x_{14} และ x_{15} โดยตัวแปรอิสระที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดคือ $x_1 = .5493$ รองลงมาคือ $x_{14} = .4879$ และ $x_{11} = .4433$

แสดงว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานของครูของหน่วยงานเอกชน 3 อันดับแรกได้แก่ เงินเดือน การได้รับการยอมรับนับถือ และความก้าวหน้า ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ปัญหาที่สำคัญของระบบการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ใน กรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ปัญหาของระบบการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นเพื่อพิจารณาปัญหา ได้แก่

1. ผลกระทบของสภาพแวดล้อมภายนอกที่ก่อให้เกิดปัญหา
2. ปัญหาปัจจัยนำเข้า
3. ปัญหาของกระบวนการจัดการศึกษา
4. การขาดประสิทธิภาพในการจัดการ

โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ แบบวัดลักษณะและทัศนคติ แบบสอบถาม แบบวัดแบบกึ่งโครงสร้าง และแนวการวิเคราะห์เอกสาร จากนั้นได้ระบุปัญหา พิจารณารองค์-ประกอบที่ส่งผลต่อปัญหา อธิบายปัญหา และจัดระดับความสำคัญของปัญหา

ผลการวิเคราะห์ปัญหาของระบบการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร มีดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัญหาจากแบบสำรวจ แบบวัดและแบบสอบถาม

พบว่ามีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ปัญหาของหน่วยงานรัฐบาลและปัญหาของหน่วยงานเอกชน จำนวน 30 ข้อ ได้แก่

ปัญหาสภาพแวดล้อมภายนอก

1. ปัญหาการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าสู่เมืองหลวง ก่อให้เกิดชุมชนแออัด
2. ปัญหาด้านการบริการสังคมและสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ
3. ปัญหาอาชญากรรม และยาเสพติด
4. ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งพ่อแม่ต้องออกไปทำงาน เกิดการละเลยต่อเด็ก ส่งผลต่อการด้อยโอกาสทางการศึกษา
5. ปัญหาแตกต่างด้านรายได้ของประชาชน
6. ปัญหาด้านระบบภาษีและการคลังท้องถิ่น ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา

7. ปัญหาการจัดการประถมศึกษาไม่สนองต่อความต้องการของชุมชนกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันตามสภาพของพื้นที่ เขตการปกครองและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน
8. ปัญหาการนำความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อจัดการศึกษามีน้อย
9. ขาดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษา

ปัญหาของหน่วยงานรัฐบาล

1. การดำเนินนโยบายการจัดการประถมศึกษาไปใช้ในทางปฏิบัติ ยังไม่ประสบผลสำเร็จในทุกด้าน เช่น การขยายโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากติดขัดกฎระเบียบและขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน
2. งบประมาณในการจัดการศึกษามีน้อย ขาดการให้ความร่วมมือจากแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ
3. มีความแตกต่างกันในด้านอาคารสถานที่ และอุปกรณ์การศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพทางการศึกษาแตกต่างกัน
4. ขาดการคิดค้นรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาใหม่ ๆ ที่สนองตอบและสอดคล้องกับลักษณะของเด็กที่แตกต่างกัน
5. เป้าหมายในการจัดการประถมศึกษาชัดเจน แต่ไม่สามารถดำเนินการได้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ เนื่องจากติดขัดในระเบียบปฏิบัติ
6. ปรัชญาและเป้าหมายในการจัดการประถมศึกษาของโรงเรียนบางประเภท เช่น โรงเรียนสาธิต เบี่ยงเบนไปจากเดิม ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับภารกิจ ที่หน่วยงานรับผิดชอบ
7. ความรู้ที่นอกเหนือจากความรู้พื้นฐาน ซึ่งโรงเรียนควรจัดให้แก่นักเรียน ตามสภาพของชุมชน และตามความต้องการของผู้ปกครองมีน้อย การสอนเน้นการใช้วิธีบรรยายเป็นส่วนใหญ่
8. แนวโน้มด้านทัศนคติของผู้บริหารและหน่วยงานเอกชน มีความเป็นอนุรักษ์นิยมสูง ทำให้ไปสอดคล้องกับลักษณะของหน่วยงานที่ควรจะมีทัศนะใหม่ ๆ ในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา
9. การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์การของหน่วยงานรัฐบาลทำได้ยาก และการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารหน่วยงานมีน้อย ส่วนใหญ่จะเปิดโอกาสให้เข้ามาช่วยเหลือด้านการอุดหนุนทรัพยากรทางการศึกษาเท่านั้น

10. ระบบการจัดการภายในหน่วยงานยังขาดประสิทธิภาพ เช่น ผู้ปฏิบัติงานไม่ตระหนักถึงความสำคัญของจุดมุ่งหมายที่กำหนด แผนงานที่กำหนดไม่สอดคล้องกับงบประมาณในการดำเนินงาน งบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอ ไม่มีการกำหนดผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งการขาดการกำหนดระบบประสานงานและการควบคุมงานไว้อย่างชัดเจน

11. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้น

12. ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียนในหน่วยงานรัฐบาลต่ำกว่าหน่วยงานเอกชน และมีความแตกต่างค่อนข้างสูง

13. ความพึงพอใจในการทำงานของผู้บริหารและครูของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูของหน่วยงานรัฐบาลมีความพึงพอใจในระดับเล็กน้อยเท่านั้น แสดงว่าจำเป็นต้องมีการพัฒนาการจัดการประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพขึ้นในทุกด้าน เพื่อจะส่งผลให้ความพึงพอใจในการทำงานของผู้บริหารและครูของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนมีระดับที่สูงขึ้น

ปัญหาของหน่วยงานเอกชน

1. งบประมาณส่วนใหญ่ได้มาจากเงินบำรุงการศึกษา ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จะมิงงบประมาณในการจัดการศึกษาน้อย

2. มีปัญหาความแตกต่างด้านอาคารสถานที่ระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่เล็กต่างกัน

3. การคิดค้นรูปแบบการจัดการศึกษาขององค์กรเอกชน ยังขาดการรับรองมาตรฐาน

4. การจัดความรู้ให้กับนักเรียน สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองเพียงบางกลุ่มเท่านั้น นอกจากนี้การสอนยังใช้เทคนิคการบรรยายเป็นส่วนใหญ่

5. หน่วยงานเอกชนส่วนใหญ่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน

6. ระบบการจัดการภายในหน่วยงานยังขาดประสิทธิภาพ เช่น ผู้ปฏิบัติงานไม่ตระหนักถึงความสำคัญของจุดมุ่งหมายที่กำหนด แผนงานที่กำหนดไม่สอดคล้องกับเวลาในการดำเนินงาน บุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอ การกำหนดจำนวนผู้ปฏิบัติงานแต่ละฝ่ายไม่เหมาะสม จำนวนครั้งในการตรวจสอบและประเมินผลน้อยเกินไป

7. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ควรได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้น
8. ความพึงพอใจในการทำงานของผู้บริหารและครูของหน่วยงานเอกชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้น

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหา จากแบบสัมภาษณ์

พบว่า มีปัญหาด้านกระบวนการจัดการศึกษา ของหน่วยงานรัฐบาลและหน่วยงานเอกชน จำนวน 14 ข้อ

ปัญหาของหน่วยงานรัฐบาล

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการประถมศึกษาไม่ชัดเจน ยากต่อการนำไปแปลเป็นภาคปฏิบัติ ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่ตระหนักถึงความสำคัญที่จะนำไปดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จได้
2. หน่วยงานระดับสูงเป็นผู้วางแผน โดยกำหนดแผนงานไว้ไม่สอดคล้องกับงบประมาณ และเวลา
3. งบประมาณไม่เพียงพอ การใช้งบประมาณไม่มีประสิทธิภาพ
4. บุคลากรไม่เพียงพอ และบุคลากรที่มีอยู่บางส่วนไม่มีคุณภาพ
5. การจัดโครงสร้างองค์การและการพรณางานไม่ชัดเจน
6. ขาดขั้นตอนของการประสานงาน
7. การกำหนดผู้มีอำนาจในกาตัดสินใจไม่ชัดเจน และไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
8. ไม่มีระบบการควบคุมงานที่ชัดเจน

ปัญหาของหน่วยงานเอกชน

1. ผู้ปฏิบัติงานไม่ตระหนักถึงความสำคัญของจุดมุ่งหมายที่กำหนด ทำให้ความตั้งใจในการทำงานตามจุดมุ่งหมายมีน้อย
2. แผนงานที่กำหนดไม่สอดคล้องกับเวลาและงบประมาณในการดำเนินงาน
3. บุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอ รวมทั้งบุคลากรไม่มีคุณภาพ
4. การกำหนดจำนวนผู้ปฏิบัติงาน แต่ละฝ่ายยังไม่เหมาะสม และการกำหนดอำนาจหน้าที่ไม่ชัดเจน

5. ไม่มีการกำหนดผู้มีอำนาจในการตัดสินใจใช้อย่างชัดเจน รวมทั้งผู้บริหารไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

6. การควบคุมงาน และการตรวจสอบประเมินผลน้อยเกินไป

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาจากแนวการวิเคราะห์เอกสาร

จากการวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรม ฉบับที่ 7 รายงานการศึกษาไทย และเอกสารรายงานการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่ามีปัญหาในการจัดการประถมศึกษา จำนวน 3 ข้อ ได้แก่

1. การจัดการประถมศึกษาเพื่อเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส ในกรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับการจัดการประถมศึกษาเพื่อเด็กปกติ

2. การจัดการประถมศึกษาของแต่ละหน่วยงาน มีลักษณะของการจัดที่เป็นอิสระแยกกันโดยเด็กขาด ภายใต้อำนาจกำกับของบุคลากร งบประมาณ และรูปแบบการบริหารของแต่ละหน่วยงาน

3. ประสิทธิภาพของการจัดการประถมศึกษาเพื่อเด็กปกติในระบบโรงเรียนมีประสิทธิภาพต่ำ มีเด็กเข้าชั้นและออกกลางคัน

จากปัญหาเกี่ยวกับระบบการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานครดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาจัดหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อวิเคราะห์เป็นปัญหาที่สำคัญต่อไป พบว่า มีปัญหาในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอก มี 9 ปัญหา ปัญหาด้านปัจจัยนำเข้า มี 9 ปัญหา ปัญหาด้านกระบวนการจัดการศึกษา มี 24 ปัญหา และปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการจัดการ 2 ปัญหา

ผู้วิจัยได้จำแนกปัญหาข้างต้นออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. ผลกระทบจากสภาพแวดล้อมภายนอก

1. ปัญหาการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าสู่เมือง ก่อให้เกิดชุมชนแออัด และขาดแคลนการบริการด้านต่าง ๆ
2. ปัญหาอาชญากรรม และยาเสพติด
3. ปัญหาความแตกต่างด้านรายได้ของประชาชน
4. ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา
5. ระบบการคลังส่วนท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร ไม่เอื้ออำนวยต่อการระดมทุนเพื่อพัฒนาการศึกษา
6. การจัดการศึกษาไม่สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชน ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันตามสภาพของพื้นที่
7. การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการประถมศึกษาของประชาชนยังมีน้อย
8. การนำความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษายังมีน้อย
9. การผสมผสานความรู้ใหม่ ๆ กับภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีไม่มากเท่าที่ควร

2. ปัญหาด้านปัจจัยนำเข้า

หน่วยงานรัฐบาล

1. การนำนโยบายการจัดการประถมศึกษาไปใช้ ในทางปฏิบัติไม่ประสบผลสำเร็จในทุกด้าน เช่น การขยายโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากติดขัดกฎระเบียบ และขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน
2. งบประมาณในการจัดการศึกษามีน้อยและขาดการให้ความร่วมมือจากแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ
3. มีความแตกต่างกันในด้านอาคารสถานที่ และอุปกรณ์การศึกษาซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพทางการศึกษาแตกต่างกัน
4. ขาดการคิดค้นรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ ที่สนองตอบและสอดคล้องกับลักษณะของเด็กที่แตกต่างกัน
5. การจัดการประถมศึกษาเพื่อเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส ในกรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับการจัดการประถมศึกษาเพื่อเด็กปกติ

หน่วยงานเอกชน

1. โรงเรียนขนาดเล็กจะมีงบประมาณในการจัดการศึกษาน้อย เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนไม่มากทำให้ได้รับเงินบำรุงการศึกษาน้อย
 2. ความแตกต่างด้านอาคารสถานที่ระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่เล็กต่างกัน
 3. การคิดค้นรูปแบบการจัดการศึกษาขององค์กรเอกชน ไม่มีการรับรองมาตรฐานทางการศึกษา
 4. การสอนยังใช้เทคนิคการบรรยายเป็นส่วนใหญ่
3. ปัญหาด้านกระบวนการจัดการศึกษา

หน่วยงานรัฐบาล

1. ไม่สามารถดำเนินการได้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
2. ปรัชญาและเป้าหมายในการจัดการประถมศึกษาของโรงเรียนบางประเภท เช่น โรงเรียน สาธิต เบี่ยงเบนไปจากเดิม ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับภารกิจที่หน่วยงานรับผิดชอบ
3. ความรู้ที่นอกเหนือจากความรู้พื้นฐาน ซึ่งโรงเรียนควรจัดให้แก่นักเรียนตามสภาพชุมชน และตามความต้องการของผู้ปกครองมีน้อย
4. การสอนยังใช้วิธีการบรรยายเป็นส่วนใหญ่
5. การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรของหน่วยงานรัฐบาลทำได้ยาก
6. ระบบการจัดการภายในหน่วยงานยังขาดประสิทธิภาพ เช่น ผู้ปฏิบัติงานไม่ตระหนักถึงความสำคัญของจุดมุ่งหมายที่กำหนด แผนงานที่กำหนดไม่สอดคล้องกับงบประมาณในการดำเนินงาน งบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอ ไม่มีการกำหนดผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งการขาดการกำหนดระบบการประสานงาน และการควบคุมงานไว้อย่างชัดเจน
7. การกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการประถมศึกษาไม่ชัดเจน ยากต่อการนำไปแปลเป็นภาคปฏิบัติ ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่ตระหนักถึงความสำคัญที่จะนำไปดำเนินการให้ประสบความสำเร็จได้
8. หน่วยงานระดับสูงเป็นผู้วางแผน โดยกำหนดแผนไว้ไม่สอดคล้องกับงบประมาณ และเวลา
9. งบประมาณไม่เพียงพอ การใช้งบประมาณไม่มีประสิทธิภาพ

10. บุคลากรไม่เพียงพอ และบุคลากรที่มีอยู่บางส่วนไม่มีคุณภาพ
11. การจัดโครงสร้างองค์การและการพรณางานไม่ชัดเจน
12. การกำหนดผู้มีอำนาจในการตัดสินใจไม่ชัดเจน และไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
13. ไม่มีระบบการควบคุมงานที่ชัดเจน

หน่วยงานเอกชน

1. หน่วยงานเอกชนส่วนใหญ่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน
2. ระบบการจัดการภายในหน่วยงานยังขาดประสิทธิภาพ เช่น ผู้ปฏิบัติงานไม่ตระหนักถึงความสำคัญของจุดมุ่งหมายที่กำหนด แผนงานที่กำหนดไม่สอดคล้องกับเวลาในการดำเนินงาน บุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอ การกำหนดจำนวนผู้ปฏิบัติงานแต่ละฝ่ายไม่เหมาะสม จำนวนครั้งในการตรวจสอบและประเมินผลน้อยเกินไป
3. ผู้ปฏิบัติงานไม่ตระหนักถึงความสำคัญของจุดมุ่งหมายที่กำหนด ทำให้ความตั้งใจในการทำงานตามจุดมุ่งหมายมีน้อย
4. แผนงานที่กำหนดไม่สอดคล้องกับเวลาและงบประมาณในการดำเนินงาน
5. บุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอ รวมทั้งบุคลากรไม่มีคุณภาพ
6. การกำหนดจำนวนผู้ปฏิบัติงานแต่ละฝ่ายยังไม่เหมาะสม และการกำหนดอำนาจหน้าที่ไม่ชัดเจน
7. ไม่มีการกำหนดผู้มีอำนาจในการตัดสินใจไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งผู้บริหารไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
8. การควบคุมงานและการตรวจสอบประเมินผลน้อยเกินไป
9. แนวโน้มด้านทัศนคติของผู้บริหารและครูหน่วยงานเอกชน มีความเป็นอนุรักษ์นิยมสูง ทำให้ไม่สอดคล้องกับลักษณะของหน่วยงานที่ควรจะมีทัศนคติใหม่ ๆ ในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา

4. ปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการจัดการ

หน่วยงานรัฐบาล

1. ความพึงพอใจในการทำงานของครู ในหน่วยงานรัฐบาลมีความพึงพอใจในระดับเล็กน้อยเท่านั้น

2. ประสิทธิภาพของการจัดการประถมศึกษาเพื่อเด็กปกติ ในระบบโรงเรียน มีประสิทธิภาพต่ำ มีเด็กช้าชั้นและออกกลางคัน

หน่วยงานเอกชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสำรวจ แบบวัด แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้างและแนวการศึกษาเอกสาร พบว่า ไม่มีการระบุปัญหาในด้านผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และความพึงพอใจในการทำงานของผู้บริหารและครู

จากการวิเคราะห์ปัญหาของระบบการจัดการประถมศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์ปัญหาที่สำคัญของระบบการจัดการประถมศึกษา พบว่า มีปัญหาที่สำคัญของระบบการจัดการประถมศึกษา จำนวน 9 ข้อ ดังนี้

1. ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว เนื่องจากมีการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าสู่เมืองหลวง ทำให้เกิดชุมชนแออัด การให้บริการทางสังคมและสาธารณสุขไม่เพียงพอ พ่อแม่ไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูก ก่อให้เกิดปัญหาเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา
2. ขาดการระดมทรัพยากรจากท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษา ทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร เนื่องจากระบบการคลังท้องถิ่นไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษา นอกจากนี้การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนยังมีน้อย
3. ชุมชนไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการศึกษา เนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจของประชาชนไม่เอื้ออำนวยและระบบการจัดการของหน่วยงานไม่เปิดโอกาส
4. การจัดการประถมศึกษาไม่สนองตอบความต้องการของประชาชนกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันตามสภาพของพื้นที่ เขตการปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน
5. การนำนโยบายการจัดการประถมศึกษาไปใช้ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากข้อจำกัดด้านกฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติ และระบบการจัดการภายในยังไม่มีประสิทธิภาพ

6. การขาดการคิดค้นรูปแบบและวิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ ที่สนองตอบและสอดคล้องกับลักษณะของเด็กที่แตกต่างกัน เพราะการนำความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ทางการศึกษายังมีน้อย และยังไม่มีการผสมผสานความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้วิธีการสอนยังเน้นการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่

7. โครงสร้างการบริหารของหน่วยงานรัฐบาลขาดความยืดหยุ่น และไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา

8. ผู้บริหารและครูมีลักษณะความยึดมั่นและทัศนคติด้านความเป็นอนุรักษ์นิยม ทำให้ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว

9. ระบบการจัดการภายในของหน่วยงาน ซึ่งได้แก่การกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางแผน การจัดทรัพยากร การจัดโครงสร้างองค์การ การดำเนินการ และการควบคุมงานไม่เป็นไปตามหลักการจัดการ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนของสภาพของระบบการจัดการประถมศึกษา และปัญหาที่สำคัญของระบบการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ในกรุงเทพมหานคร พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพของระบบการจัดการประถมศึกษา

สภาพของระบบการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ในกรุงเทพมหานคร มีสาระสำคัญดังนี้

1.1 สภาพแวดล้อมภายนอก

สภาพแวดล้อมภายนอกของระบบการจัดการประถมศึกษา ได้แก่ ระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง และระบบเทคโนโลยี ซึ่งพบว่า ระบบสังคมของกรุงเทพมหานคร มีโครงสร้างสังคมเป็นครอบครัวเดี่ยว มีการแข่งขัน ขาดระเบียบและเกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้าน อาทิ ด้านสาธารณสุขโรคและการบริหารสังคม การอพยพของประชากรเข้าสู่เมืองหลวงก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด และเกิดปัญหาเด็กด้อยโอกาส สำหรับในด้านระบบเศรษฐกิจ พบว่ากรุงเทพมหานครมีอัตราความเจริญเติบโตที่รวดเร็วกว่าภาคอื่น ๆ

และเป็นฐานในการเก็บภาษีอากรที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ส่วนในด้านระบบการเมืองการปกครอง กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของระบบบริหารและการปกครองของประเทศ ในขณะที่กรุงเทพมหานครเองมีลักษณะการปกครองแบบพิเศษ คือ ฝ่ายบริหารมีอำนาจเข้มแข็ง เนื่องจากได้รับการเลือกตั้งโดยตรงมาจากประชาชน และมีกำหนดเขตการปกครองออกเป็นกรุงเทพมหานครชั้นนอกและกรุงเทพมหานครชั้นใน ตามสภาพของพื้นที่ สำหรับในด้านระบบเทคโนโลยี พบว่า กรุงเทพมหานครมีการนำเข้าและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสูง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางของการศึกษา การคมนาคมและการสื่อสารที่ทันสมัย

จากสภาพแวดล้อมภายนอกดังกล่าวได้ส่งผลสู่ปัจจัยนำเข้าของระบบการจัดการประถมศึกษา กล่าวคือ นโยบายการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร จำเป็นต้องตอบสนองกับสภาพของชุมชนกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างกรุงเทพมหานครชั้นนอกและชั้นใน ในขณะที่เดียวกันจากปัญหาการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าสู่เมืองหลวง ลักษณะผู้ปกครองลักษณะของนักเรียน ต่างมีความแตกต่างกันไป ประกอบด้วยเด็กทั้งกลุ่มปกติ พิการและด้อยโอกาส และจากการที่ระบบการคลังท้องถิ่นของกรุงเทพมหานครไม่ได้กำหนดการเก็บภาษีเพื่อการศึกษาไว้ ส่งผลให้งบประมาณทางการศึกษาไม่ได้มาจากความช่วยเหลือจากชุมชนโดยตรง ซึ่งรวมไปถึงการไม่ได้นำความรู้และภูมิปัญญาของชุมชนประยุกต์ใช้กับนวัตกรรมทางการศึกษา สิ่งเหล่านี้ต่างมีผลกระทบต่องานปัจจัยนำเข้าทั้งสิ้น

1.2 ปัจจัยนำเข้า

หน่วยงานของรัฐบาลจัดการประถมศึกษาโดยแบ่งวิธีการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปกติ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส และการจัดการศึกษาระบบเรียนร่วม โดยหน่วยงานซึ่งจัดการประถมศึกษาของรัฐบาล ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตพาณิชย์และบริการ โดยส่วนใหญ่จะมีนักเรียนอยู่แต่ละโรงเรียนระหว่าง 501-1,000 คน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และได้รับงบประมาณส่วนใหญ่จากรัฐบาล ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ผู้บริหารและครูจะมีความรู้ระดับปริญญาตรี อัตราส่วนนักเรียนต่อครู มีนักเรียน 24 คนต่อครู 1 คน และอัตราส่วนนักเรียนต่อห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 33 คนต่อ 1 ห้องเรียน หลักสูตรที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

หน่วยงานของเอกชนจัดการประถมศึกษา โดยแบ่งวิธีการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปกติ การจัดการศึกษาสำหรับเด็ก

พิการ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม และการจัดการศึกษาในลักษณะของการส่งเสริมหรือพัฒนาโดยหน่วยงานซึ่งจัดการประถมศึกษาของเอกชน ส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตพาณิชย์และบริการ โดยส่วนใหญ่จะมีนักเรียนในแต่ละโรงเรียนมากกว่า 1,000 คน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ งบประมาณส่วนใหญ่จะมาจากเงินบำรุงการศึกษา ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และมีความรู้ในระดับปริญญาตรี อัตราส่วนนักเรียนต่อครู มีจำนวนนักเรียน 26 คนต่อครู 1 คน และอัตราส่วนนักเรียนต่อห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 39 คนต่อ 1 ห้องเรียน หลักสูตรที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าพบว่า ปัจจัยนำเข้าของหน่วยงานรัฐบาล และเอกชนมีความแตกต่างกันในบางด้าน เช่น วิธีการจัดการเรียนการสอนและงบประมาณ ซึ่งมีที่มาแตกต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการศึกษา โดยพบว่าโดยภาพรวมกระบวนการจัดการศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและ เอกชนมีลักษณะเช่นเดียวกัน โดยจะแตกต่างกันเฉพาะบางประเด็นเท่านั้น

1.3 กระบวนการจัดการศึกษา

กระบวนการจัดการศึกษาของหน่วยงานรัฐบาล การกำหนดปรัชญาและจุดมุ่งหมาย จะเน้นการพัฒนาเด็กในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีความรู้คู่คุณธรรม ความรู้ที่จัดให้แก่แก่นักเรียนเน้นความรู้พื้นฐาน โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ผู้บริหารและครูมีลักษณะความยึดมั่นในการทำงานสูงกว่าผู้บริหารและครูในหน่วยงานเอกชน และมีแนวโน้มทัศนคติเป็นนักอนุรักษ์นิยมต่ำกว่าผู้บริหารและครูในหน่วยงานเอกชน โครงสร้างการบริหารในหน่วยงานจะเป็นการจัดตามลักษณะงานและหน้าที่ สำหรับการจัดการของหน่วยงาน การกำหนดจุดมุ่งหมาย จะมี 2 ระดับ คือในระดับต้นสังกัด และในระดับหน่วยปฏิบัติงาน การวางแผนจะประกอบด้วยแผนงานหลักระยะ 5 ปีของต้นสังกัด และแผนปฏิบัติการประจำปีของหน่วยงานการจัจัดสรรทรัพยากร พบว่าต้นสังกัดจะจัดสรรอัตรากำลังมาให้ และงบประมาณส่วนใหญ่จะได้รับจากรัฐบาล การจัดโครงสร้างการบริหารจะกำหนดขึ้นโดยกฎหมาย โดยทุกหน่วยงานจะมีคณะกรรมการบริหาร การประสานงานภายในหน่วยงาน ผู้บริหารจะประสานงานโดยตรงกับบุคลากรในหน่วยงานและโดยผ่านหัวหน้างาน ส่วนการประสานงานภายนอก กับหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน จะเป็นการประสานงานกับผู้บริหารด้านการควบคุมงาน ผู้บริหารจะมอบให้ผู้บริหารระดับรองลงมาควบคุม ส่วนการควบคุมงบประมาณจะใช้วิธีแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุม

กระบวนการจัดการศึกษาของหน่วยงานเอกชน มีการกำหนดปรัชญาและจุดมุ่งหมายเน้นการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กให้มีความรู้ เป็นคนดีและมีประโยชน์ต่อสังคม ในขณะที่องค์การเอกชนจะเน้นเรื่องการส่งเสริมและระดมทรัพยากรปกป้องสิทธิเด็กด้วยความรู้ที่จัดให้เด็กส่วนใหญ่เน้นความรู้พื้นฐาน วิธีการสอนใช้การสอนแบบบรรยาย ผู้บริหารและครูของหน่วยงานเอกชนมีลักษณะความยึดมั่นในการทำงานต่ำกว่าผู้บริหารและครูในหน่วยงานรัฐบาล และมีแนวโน้มทัศนคติเป็นนักอนุรักษ์นิยมสูงกว่าผู้บริหารและครูในหน่วยงานรัฐบาล การจัดโครงสร้างองค์การจะเน้นการจัดตามลักษณะงานและหน้าที่ แต่จะมีรูปแบบโครงสร้างองค์การย่อยเป็นหลายรูปแบบ ต่างจากหน่วยงานรัฐบาล ด้านการจัดการพบว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายมี 2 ระดับ คือ ในระดับต้นสังกัด และในระดับหน่วยปฏิบัติ การวางแผนจะวางแผนระยะสั้นประจำปี เว้นแต่ในหน่วยงานซึ่งเป็นองค์กรขนาดใหญ่ หรือโรงเรียนของคริสตศาสนา จะมีการวางแผนระยะยาวด้วย การจัดสรรทรัพยากร ส่วนใหญ่หน่วยงานเอกชนจะรับสมัครบุคลากรจากบุคคลทั่วไปงบประมาณที่ใช้ส่วนใหญ่มาจากเงินบำรุงการศึกษา และบางส่วนมาจากเจ้าของกิจการ การจัดโครงสร้างการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหารหน่วยงาน โดยทุกหน่วยงานจะมีคณะกรรมการบริหารหน่วยงาน การประสานงานภายในองค์การ ผู้บริหารประสานงานโดยผ่านหัวหน้างาน ส่วนการประสานงานภายนอกทั้งกับหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ส่วนใหญ่จะประสานงานในระดับเจ้าหน้าที่ด้วยกันโดยตรง การควบคุมงาน ผู้บริหารจะควบคุมงานเอง ส่วนการควบคุมการใช้งบประมาณจะควบคุมโดยระบบบัญชี

จากกระบวนการจัดการศึกษาข้างต้นพบว่าหน่วยงานทั้งรัฐบาลและเอกชน จัดการประถมศึกษาอย่างเป็นแบบและมีแบบเป็นแบบและมีแบบแผนในการจัดการ หากแต่จะมีรายละเอียดบางประการ ซึ่งแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย โครงสร้างการบริหาร หรือระบบการจัดการ ตามลักษณะและประเภทของหน่วยงาน ซึ่งส่งผลให้ปัจจัยนำออกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามลักษณะเฉพาะของหน่วยงาน

1.4 ปัจจัยนำออกหรือผลผลิตทางการศึกษา

ผลผลิตทางการศึกษาของหน่วยงานรัฐบาล คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับปานกลาง และนักเรียนซึ่งจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2535 มีอัตราการเรียนต่อระดับที่สูงขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 93.50 ความพึงพอใจ ในการทำงานของผู้บริหารและครูในหน่วยงานรัฐบาลอยู่ในระดับพึงพอใจปานกลาง และพึงพอใจเล็กน้อย ตามลำดับ

ผลผลิตทางการศึกษาของหน่วยงานเอกชน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในระดับปานกลาง และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2535 มีอัตราการเรียนต่อระดับที่สูงขึ้น ร้อยละ 93.00 ความพึงพอใจในการทำงานของผู้บริหารและครูของหน่วยงานเอกชนในระดับปานกลาง

2. ปัญหาที่สำคัญของระบบการจัดการประถมศึกษา

จากการวิเคราะห์ปัญหาที่สำคัญของระบบการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า มีปัญหาที่สำคัญโดยสรุป ได้แก่ ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว การขาดการระดมทรัพยากรจากท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษา การที่ชุมชนไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการศึกษา การจัดการประถมศึกษาไม่สนองต่อความต้องการของประชาชนกรุงเทพมหานคร การนำนโยบายการจัดการประถมศึกษาไปใช้ไม่ประสบผลสำเร็จ การขาดการคิดค้นรูปแบบและวิธีการเรียนการสอนใหม่ๆ โครงสร้างการบริหารของหน่วยงานรัฐบาลขาดความยืดหยุ่น ผู้บริหาร และครูมีลักษณะความยึดมั่นและทัศนคติเป็นอนุรักษนิยม และระบบการจัดการภายในของหน่วยงานยังไม่เป็นไปตามหลักการ

ทั้งนี้จากสภาพของระบบการจัดการประถมศึกษา และปัญหาที่สำคัญดังกล่าว จะนำไปสู่การนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร ต่อไป